TAUTINIŲ bendrijų naujienos

2008 Nr. 3 (26)

Tik keletas mėnesių liko iki to laiko, kai Vilnius taps "Europos kultūros sostine 2009". Renginiuose, skirtuose šiems metams, bus pristatytos ir tautinės bendrijos, jų kultūra, istorija

p. 14

Ingridos Veliutės nuotr.

Rugsėjo 13 d. Kaune vyko Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai 2008". Scenoje – Kauno rusų vokalinis ansamblis „Ruskaja pesnia".

p. 15

Tomo Vinicko (alfa.lt) nuotr.

Birželio pabaigoje Vilniaus Kirtimų romų tabore vyko festivalis „Terno Vilna“ – „Jaunas Vilnius“.

Ninos Šesternikovos nuotr.

Rugsėjo 5 – 7 d. Vilniuje buvo švenčiamos tradicinės „Sostinės dienos – 2008“, kuriose aktyviai dalyvavo tautinių bendrijų meno kolektyvai. Scenoje – ansamblis „Grok, bajane!“

Vytauto Milišausko nuotr.

Rugsėjo 10-13 d. Vilniuje vykusiame Tarptautiniame folkloro festivalyje „Pokrovskije kolokola“ („Pokrovo varpai“) dalyvavo meno kolektyvai iš Lietuvos, Baltarusijos, Ukrainos, Gruzijos, Rusijos ir kitų šalių

Tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro nuotr.

Vasarą Palangoje vyko VIII-oji kūrybinė folkloro mokykla ir festivalis „Tradicija“.

ISBN 1648-4355

Informacinis leidinys

Leidžia Tautinių mažumų
ir išeivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
ir Tautinių bendrijų namai

Leidžiamas nuo 2001 m.

Leidinį spaudai parengė
Redakcinė komisija
Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.
Tel./faksas (8~5) 216 04 08
el.paštas. tbn@takas.lt

Redakcinės komisijos nuomonė
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

Maketavo
Mindaugas Markevičius

TAUTINIŲ bendrijų naujienos

2008
Nr.3(26)

Turinys

SEIME
Bus stiprinama kova su diskriminacija 2
Siekiama teisiškai sureguliuoti vardų ir pavardžių rašymą 3

AKTUALIJOS
Vandalizmas prieš žydus – provokacija prieš Lietuvą 4
Niujorke Premjeras susitiko su žydų kultūrinėmis
ir politinėmis organizacijomis 5
Įkurta pedagogų asociacija 5
J. Rumša. Trys klausimai Stanislavui Vidtmannui, Tautinių mažumų
ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio
direktoriaus pavaduotojui 6
R. Černiauskaitė. „Mes visi skirtingi, visi vienodi“ – naujas menininkų
žvilgsnis į skirtingų tautų tapatybę 7
Kokia tvarka galima vartoti tautinių mažumų kalbas Lietuvoje? 8

INTEGRACIJA
Projektas žydų socialinei integracijai stiprinti 10
Romė teisme įrodė, kad jos nepriėmė į darbą dėl tautybės 10
Kitas požiūris. Lietuvos darbdaviai: romams
įsidarbinti sunku ne tik dėl tautybės 11

ŠVIETIMAS
Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos
Vyriausybės generalinio direktoriaus A. Petrausko sveikinimas
Mokslo ir žinių dienos proga 12
Kaip tautinių mažumų mokyklos aprūpintos vadovėliais? 12
Tobulinosi rusų kalbos mokytojai 13

KULTŪRA
M. Samulionytė. Tautinės bendrijos bus plačiai pristatytos
„Vilniaus – Europos kultūros sostinės 2009“ renginiuose 14
Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai 2008“ 15
V. Zakarienė. Aštuntoji kūrybinė folkloro mokykla
ir festivalis „Tradicija“ Palangoje 16
R. Poberežnajos fotografijų paroda 17
Europos žydų kultūros diena Lietuvoje 18
Tautinės bendrijos – „Sostinės dienose 2008“ 18
Bendradarbiaus Vilniaus ir Sankt-Peterburgo muziejai 19
G. Kuzmina. Padėka

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI
Kuriamas Rusų centras 3
Leidiniuose apie Vilnių – ir tautų palikimas 11
Lenko kortelė – aktyviems bendruomenės nariams
ir išlaikiusiems lenkų kalbos testą 20
Lietuvos pilietėms suteikti Ukrainos apdovanojimai 20
Paminėtas Armėnijos nepriklausomybės jubiliejus 21
E. Ratkuvienė. L. Fedosejevos karpinių paroda 21
Trumposios naujienos 26
Pasaulio graikai plojo Lietuvai 27

TRADICIJOS IR PAPROČIAI
R. Krušinskaitė. Tautos savitumo neišdildė laikas 22

POŽIŪRIS
I. Melianas. Pamąstymai kalbų politikos klausimu 24

NAUJOS KNYGOS
Etninių mažumų istorija: nuo LDK iki šių dienų 25
Koranas pirmą kartą išleistas lietuviškai 26
Leidinys apie Tauragės tautines mažumas pasiekė Australiją 26

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE
Baltarusijos tautinių kultūrų festivalis Gardine 26
Britanijoje taps lengviau įsidarbinti mažumoms 26

SUMMARY 28

Bus stiprinama kova su diskriminacija

Ateityje net už SMS ar elektroninį laišką, kuriuose tyčiojamasi dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo ar pažiūrų, jie niekinami ar skatinama juos diskriminuoti, turėtų grėsti baudžiamoji atsakomybė.

Įteisinti tokią nuostatą ragina parlamentinė darbo grupė, kuriai buvo pavesta pasiūlyti, kaip užkirsti kelią tautinės ir rasinės nesantaikos kurstymui.

Jos narių nuomone, kovojant su rasistiniais išpuoliais netikslinga kreipti dėmesį vien į ekstremistines grupuotes. Reikia šviesti visuomenę nuo moksleivių iki valdininkų bei politikų ir mažinti bendrą agresijos lygį.

Ši darbo grupė sudaryta po Kovo 11 – ąją vykusių skustagalvių eitynių, dainininkės Berneen sumušimo ir kitų rasistinių išpuolių. Į jos sudėtį buvo įtraukti ne tik keli Seimo nariai, bet ir įvairių valdžios institucijų bei nevyriausybinių organizacijų atstovai.

Darbo grupės parengtose Baudžiamojo kodekso pataisose siūloma tikslinti nesantaikos kurstymo apibrėžimą.

Dabar tas, kas viešais pareiškimais žodžiu, raštu ar panaudodamas visuomenės informavimo priemonę tyčiojosi, niekino, skatino neapykantą ar kurstė diskriminuoti žmonių grupę arba jai priklausantį asmenį dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, baudžiamas bauda, laisvės apribojimu, areštu arba laisvės atėmimu iki 2 metų.

Tas, kas viešai kurstė smurtauti, fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl minėtų aplinkybių, finansavo ar kitaip materialiai rėmė tokią veiklą, baudžiamas analogiškai, tik laisvės atėmimas gali pailgėti iki 3 metų.

Darbo grupė, be kita ko, siūlo aiškiau apibrėžti neapykantos ir diskriminacijos kurstymo būdus, įtraukiant internetą ir kitas viešai prieinamas informacinių technologijų ar ryšių priemones (pavyzdžiui, SMS), ar kitokį elgesį.

Siūloma pavesti Lietuvos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai nuolat kontroliuoti komentarus internete, nes pastaruoju metu itin aktualia problema tampa internetiniuose portaluose spausdinami komentarai, kuriuose atvirai propaguojamos idėjos, sukeliančios nesantaiką, skatinančios tyčiotis, niekinti, kurstančios diskriminuoti žmonių grupę ar jai priklausantį asmenį dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

Seime įregistruotos Visuomenės informavimo įstatymo pataisos, kuriomis siekiama praplėsti neapykantos pagrindų sąrašą pagal naujos redakcijos Lygių galimybių įstatymą bei patikslinti sąvokas „neapykantą kurstanti informacija“ ir „nuomonė“.

Įstatymo pataisose teigiama, kad „neapykantą kurstanti informacija – tokia žodžiu, raštu ar kitais būdais išreikšta informavimo produkcija ar atskiros jos dalys (žodžiai, teiginiai), kuria propaguojama nacionalinė (tautinė), rasinė, religinė, seksualinė ar kitokia nesantaika, neapykanta ar kitokia netolerancija, kuri yra grasinamo, įžeidžiančio, užgaulaus, kurstomo ar smurtą atskirų žmonių grupių, jų narių ar turto atžvilgiu provokuojančio, nepakantaus jiems pobūdžio“.

Bus apibrėžta ir nuomonės sąvoka: „Nuomonė – visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais.

Nuomonė yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau nuomonė privalo remtis faktais, pagrįstais argumentais, ji turi būti reiškiama sąžiningai ir etiškai, nepažeidžiant tarptautiniuose ir piliečių teisių dokumentuose, ir Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimo nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos sąmoningai nenuslepiant ir neiškreipiant žinomų ir žinotinų faktų ir duomenų”.

Būtina stiprinti prevencinį darbą. Tautinės ir rasinės nesantaikos kurstymo prevenciją siūloma pradėti nuo švietimo įstaigų, kur moksleiviams būtų pateikiama informacija apie žmogaus teises ir toleranciją. Švietimo ir mokslo ministerija jau yra nutarusi įtraukti žmogaus teisių klausimus į bendro lavinimo mokyklų programą.

Be to, kalbama apie sportininkų, jų gerbėjų klubų narių informavimą ir pagarbos ugdymą žmogaus teisėms.

Kartu darbo grupė sutarė, kad teisėjų ir valstybės tarnautojų kvalifikacijos egzaminuose būtų privalomas žmogaus teisų žinojimas, o Seimo nariams būtų sudaryta galimybė dalyvauti mokymuose apie kovą su rasizmu, tautinės nesantaikos kurstymą ir žmogaus teises.

Paaiškėjo, kad įvairios institucijos fragmentiškai ir nekoordinuotai bandė kovoti su rasistiniais ir neapykantą skatinančiais išpuoliais, slopinti agresijos augimą. Valdžios institucijos taip pat menkai bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios neretai deda didžiules pastangas, skatindamos toleranciją ir rengdamos jaunimui patrauklias programas.

Darbo grupė taip pat pasiūlė įkurti nacionalinę žmogaus teisių instituciją, kuri padėtų formuoti ir įgyvendinti bendrą žmogaus teisių politiką. ■

Siekiama teisiškai sureguliuoti vardų ir pavardžių rašymą

Parlamentarai po pateikimo pritarė dviem įstatymų projektams, kuriais siekiama teisiškai sureguliuoti vardų ir pavardžių suteikimą, keitimą, ištaisymą ir rašymą, numatyti bendruosius reikalavimus vardams ir pavardėms, pranešė BNS.

Vieną iš dviejų alternatyvių projektų, kuriuos parengė teisingumo ministro Petro Baguškos sudaryta darbo grupė, kitą pasiūlė parlamentinės Tėvynės sąjungos frakcijos narys Rytas Kupčinskas.

Posėdžio metu pasigirdo siūlymų sujungti du projektus į vieną, tačiau vėliau buvo nuspręsta tokią galimybę darkart aptarti projektų svarstymo stadijoje Seimo rudens sesijos metu.

Teisingumo ministerijos specialistų parengtas Vardų ir pavardžių įstatymo projektas numato, kad dokumentas, kuriame įrašytas asmenvardis, turi išsaugoti oficialiai vardu ir pavarde pažymėtą asmens tapatybę, o ne sukurti naują.

Įstatymo projektu siekiama nustatyti bendrą taisyklę, kad vardai ir pavardės dokumentuose gali būti rašomi arba lietuviškais rašmenimis, arba kitais lotyniško pagrindo rašmenimis, naudojant nelietuviškas raides q, x ir w.

Pasak projektą pristačiusios teisingumo viceministrės Eglės Radušytės, detalesnę vardų ir pavardžių sudarymo ir rašymo tvarką turėtų nustatyti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos parengtos ir patvirtintos taisyklės ir poįstatyminiai aktai.

R.Kupčinsko teigimu, parengtame projekte siekiama išsaugoti autentiškas lietuviškų vardų ir pavardžių formas arba pageidaujantiems leisti jas susigrąžinti.

Pasak jo, vardas ir pavardė neturi būti nurašoma ir perrašoma, papildant valstybinės kalbos abėcėlę maždaug 100 keliasdešimties kalbų raidžių ir diakritinių ženklų. R.Kupčinsko nuomone, pavardžių su nelietuviškais diakritiniais ženklais būtų užmaskuotas lietuvių abėcėlės keitimas ir lietuvių kalbos sistemos ardymas.

Šiuo metu vardų ir pavardžių rašymą reglamentuoja Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo 1991 metais priimtas nutarimas. ■

Kuriamas Rusų centras

Vilniaus pedagoginis universitetas ir Fondas „Russkij mir“ („Rusų pasaulis“) pasirašė Sutartį dėl Rusų centro įkūrimo Slavų filologijos fakultete.

Rusų kalbos, literatūros, kultūros studijos šiame universitete turi gražias tradicijas. Iš trylikos tūkstančių studentų, besimokančių aukštojoje mokykloje, daugiau kaip septyni šimtai mokosi Slavų filologijos fakultete, kuriame pagrindinė yra Rusų literatūros katedra. Fakulteto profesoriai ir dėstytojai aktyviai dalyvauja mokslinėje veikloje. Čia vykdomi fundamentalūs tyrimai, leidžiamos monografijos, be kita ko, pašvęstos rusų folklorui. Vilniaus pedagoginis universitetas palaiko tamprius ryšius su Kaliningrado I. Kanto valstybiniu universitetu.

Pasirašant Sutartį universiteto rektorius akademikas Algirdas Gaižutis pasakė esąs įsitikinęs, kad Centro atidarymas bus svarbus įvykis ne tik studentams ir dėstytojams, bet ir apskritai Vilniaus kultūriniame gyvenime 2009-ųjų metų išvakarėse, kai miestas taps Europos kultūros sostine.

Fondo „Russkij mir“ atstovas Europoje archijerėjus Antonijus Iljinas savo ruožtu pažymėjo, kad Rusų kalbos ir kultūros centro atidarymas Pedagoginiame universitete – tai labai svarbus, bet tiktai pirmas žingsnis, nusakantis, jog Fondas dalyvauja daugiakultūrėje Lietuvos erdvėje. Vėliau Literatūriniame A. Puškino muziejuje A. Iljinas rusų bendruomenės atstovams papasakojo apie Fondo veiklą, atsakė į gausius klausimus. Jis, be kita ko, pažymėjo, kad aktyvi Fondo „Russkij mir“ veikla Lietuvoje tampa galima, nes ją remia rusų bendruomenė, jos organizacijos.

Svarstomas klausimas dėl galimybės atidaryti Rusų centrą Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, kai ji bus baigta kapitališkai remontuoti. Tolimesnėje perspektyvoje tokį Centrą ketinama įkurti Klaipėdos universitete, mieste, kuriame gyvena skaitlinga rusų diaspora.

Fondas „Russkij mir“ savo veiklą pradėjo 2007 – ųjų metų vasarą, kai Rusijos Federacijos prezidentas V. Putinas pasirašė įsaką dėl šio Fondo įkūrimo. Fondo tikslas, kaip pažymima įsake, – platinti ir puoselėti nepaprastai turtingą Rusijos kultūros paveldą, populiarinti rusų kalbą, kuri yra Rusijos nacionalinis turtas ir svarbus rusų ir pasaulio kultūros elementas, remti rusų kalbos studijų programas Rusijos Federacijoje ir užsienyje. ■

Vandalizmas prieš žydus – provokacija prieš Lietuvą

Naktį į sekmadienį, į rugpjūčio 10 d. įvykdytas vandalizmo aktas prieš Lietuvos ir Vilniaus žydų bendruomenių būstinę. Sostinės centre Pylimo gatvėje esantis pastatas buvo apipieštas svastikomis, žydus niekinančiais užrašais, o greta jų – ir Lietuvos Gediminaičių stulpais.

Vandalizmo aktas įvykdytas naktį prieš žydų pasninko, rimties ir susikaupimo dieną, kuomet gedima dėl pirmosios ir antrosios šventyklos sugriovimo.

Panašus atvejis užfiksuotas ir Panevėžyje. Čia nupiešta svastika ant žydų bendruomenės iškabos.

Šiuos vandalizmo aktus nedelsiant pasmerkė aukščiausi valstybės pareigūnai, pareiškimus dėl jų paskelbė Užsienio reikalų ministerija, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus pasmerkė vandalizmo aktus, įvykdytus prieš Lietuvos ir Vilniaus žydų bendruomenių būstinę, ir paragino šalies teisėtvarkos bei specialiąsias tarnybas nedelsiant išsiaiškinti šių veiksmų užsakovus ir vykdytojus.

„Nuo genocido nukentėjusios tautos niekinimas nėra paprastas chuliganizmas. Tai -- destruktyvi ir niekinga akcija, nukreipta ne tik prieš Lietuvos žydų bendruomenę, bet ir prieš Lietuvą. Pabrėžiu, kad neapykantai ir nesantaikos kurstymui nėra ir niekada nebus vietos Lietuvos visuomenėje. Neabejoju, jog šios akcijos užsakovai ir vykdytojai bus surasti ir nubausti.

Tuo metu, kai Lietuvoje konsoliduojamos tolerancijos ir pagarbos žmogaus teisėms tradicijos, kai Lietuva padeda kitoms valstybėms įtvirtinti laisvę ir demokratines vertybes, tokį mūsų šalies juodinimą laikau grubia provokacija prieš Lietuvą.

Raginu visus Lietuvos žmones nelikti abejingiems neapykantos kurstymui, nesvarbu, kokia forma ji išreiškiama. Tik bendromis pastangomis ir griežtai smerkdami netolerancijos kurstymus kursime saugią, atvirą ir europietišką dvidešimt pirmojo amžiaus Lietuvą",- sakė Lietuvos vadovas.

Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas taip pat griežtai pasmerkė vandalų išpuolį prieš žydų bendruomenę.

„Žydų kilmės Lietuvos piliečiai daug prisidėjo prie mūsų Tėvynės garsinimo. Karo metų Holokausto tragedija turi priminti mums visiems, kokia pražūtinga šaliai rasinės ir etninės neapykantos politika. Vadinamieji „patriotai", paišantys antisemitinius šūkius ant sienų ar užpilantys komentarus internete rasistine frazeologija, iš tikrųjų nekenčia Lietuvos ir jai kenkia", - pasakė Vyriausybės vadovas.

Tuo metu pavadavęs Ministrą Pirmininką finansų ministras Rimantas Šadžius pirmadienį paskambino Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkui Simonui Alperavičiui ir išreiškė solidarumo jausmus dėl pikto išpuolio. Iš karto po vandalizmo akto R. Šadžius kreipėsi į policijos generalinį komisarą Vizgirdą Telyčėną, prašydamas kuo greičiau ištirti išpuolio aplinkybes ir surasti jo autorius. Palaikomi ryšiai ir su kitomis teisėsaugos institucijomis, tiriančiomis panašius atvejus.

Pareiškimą dėl vandalizmo aktų paskelbė Užsienio reikalų ministerija.

Smerkiame vandalizmo aktus, įvykdytus prieš Lietuvos ir Vilniaus žydų bendruomenės būstinę, sakoma ministerijos pareiškime.

Žydų tautos, kuri ilgus šimtmečius draugiškai gyveno, kūrė, garsino ir tebegarsina Lietuvos valstybės vardą pasaulyje, tautos, kuri išgyveno Holokausto siaubą, paniekinimas yra kartu visos Lietuvos ir jos žmonių pažeminimas. Tokios akcijos vykdytojai turėtų būti nedelsiant surasti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

„Reiškiu solidarumą su žydų bendruomene Lietuvoje ir raginu visus Lietuvos žmones prisijungti. Gerbkime vienas kitą, gerbkime save ir valstybę, kurioje gyvename. Negalime toleruoti tautinės neapykantos kurstymo šalyje, kuri yra daugiakultūrė valstybė, kurioje nuo amžių gyvena skirtingų religijų, kultūrų, papročių žmonės", - sakė užsienio reikalų ministras Petras Vaitiekūnas.

Lietuvoje tautinėms bendruomenėms suteiktos plačios teisės ir laisvės: teisė kurti ir išlaikyti savo organizacijas, teisė į kultūrinius ryšius su tėvynainiais ir paveldo puoselėjimą, teisė į švietimą ir informaciją gimtąja kalba. Lietuvos valstybė yra įsipareigojusi šias teises saugoti.

Bus dedamos visos pastangos, kad šis nusikaltimas būtų greitai išaiškintas, kaltieji bus surasti ir nubausti, pabrėžiama Užsienio reikalų ministerijos pareiškime.

Žemiau spausdiname Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pareiškimą dėl šių vandalizmo aktų.

Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pareiškimas dėl vandalizmo akto prieš Lietuvos žydų bendruomenę

Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės smerkia įvykdytą vandalizmo aktą prieš Lietuvos ir Vilniaus žydų bendruomenę. Neapykantos kurstymas prieš mūsų bendrapiliečius yra bjaurus ir gėdingas visuomenės reiškinys, kurio nutylėti negalima. Tai, kaip visuomenė tvarkosi su šiuo reiškiniu, rodo jos brandą, jos požiūrį į save ir į savo narius. Įvykęs vandalizmo aktas dar kartą parodo, kad tautinė netolerancija Lietuvoje nėra mitas ir ieškoti problemos sprendimo būdų yra būtina.

Siekdamas ne tik kovoti su pasekmėmis, bet ir vykdyti prevenciją, Departamentas akcentuoja švietimo ir ugdymo įvairių profesinių grupių, jaunimo ir kitų visuomenės narių svarbą, pasitelkiant į pagalbą efektyvią socialinę reklamą bei skatina kitas valstybės institucijas kartu ieškoti priemonių, galinčių padėti dirbti su visuomene.

Tikimės, kad šio vandalizmo akto dalyviai bus išaiškinti ir nubausti. Departamentas kiekvienais metais, vykdydamas savo nuostatuose ir strateginio planavimo dokumentuose numatytas funkcijas – vykdyti įvairių socialinių ir profesinių grupių neformalųjį švietimą tautinių mažumų ir tolerancijos klausimais, - organizuoja įvairius toleranciją skatinančius renginius, diskusijas, seminarus ir konferencijas. Be to, Departamentas yra įsteigęs specialią nominaciją „Už tautinę toleranciją", kurios tikslas - skatinti ir propaguoti tautinę toleranciją visuomenės informavimo priemonėse. ■

Niujorke Premjeras susitiko su žydų kultūrinėmis ir politinėmis organizacijomis

Žydų kultūrinis ir intelektualinis indėlis yra labai reikšmingas Lietuvos paveldui. Apie tai Gediminas Kirkilas pareiškė Niujorke susitikęs su Amerikos žydų komiteto nariais. Premjeras papasakojo apie žydų bendruomeninių organizacijų restituciją, kuri tebevykdoma Vidurio ir Rytų Europos šalyse bei perspektyvas Lietuvoje. Amerikos žydų komiteto nariai pareiškė, kad pasaulio žydai puikiai supranta Lietuvos patirtą skausmą ir netektis per sovietų ir nacių okupacijas, todėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas ir įsitvirtinimas, integracija į Europos Sąjungą, NATO ir kitas tarptautines bei regionines organizacijas, visada buvo nuosekliai palaikomas Amerikos ir pasaulio žydų bendruomenių.

Amerikos žydų komiteto nuomone, restitucija jau baigta Čekijoje, Slovakijoje, Lenkijoje ir kitose naujose ES šalyse, todėl šį procesą derėtų paspartinti ir Lietuvoje.

Premjero įsitikinimu, tik visų politinių jėgų ir institucijų bendru sutarimu galima išspręsti šį klausimą.

Ministro Pirmininko ir Amerikos žydų atstovų susitikime taip pat buvo aptartos teisinio bendradarbiavimo gerinimo galimybės tarp Lietuvos ir Izraelio, kovojusių prieš nacių ir sovietų režimus teisinio įvertinimo aspektai.

Gediminas Kirkilas patikino Amerikos žydų komiteto atstovus, kad visi aptarti klausimai yra žinomi Lietuvos Vyriausybei, kuri konsultuodamasi su Lietuvos ir tarptautinėmis organizacijomis siekia visom pusėm priimtinų sprendimų.

Niujorke Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas taip pat lankėsi Žydų kultūros tyrimų institute ir apžiūrėjo sukauptus religinius, istorinius, teisinius leidinius, kurių dalis susijusi su Lietuva. Premjero įsitikinimu, reikia tęsti bendradarbiavimą kartu su Lietuvos kultūros ir mokslo institucijomis. ■

Įkurta pedagogų asociacija

Praėjusią vasarą įkurta Lietuvos ikimokyklinių įstaigų ugdomąja rusų kalba pedagogų asociacija „Slavų vainikas". Asociacijai vadovaus trijų asmenų taryba: Vilniaus lopšelių – darželių „Daigelis", „Karuselė" ir „Liepsnelė" direktorės Tatjana Dvilevič, Natalija Mustafajeva ir Tamara Bojarovič. Asociacijos tikslas – ginti vaikų teises ir skiepyti jiems tautinę kultūrą.

Visuomeninė organizacija įkurta tomis dienomis, kai Vilniuje šeštąjį kartą vyko Lietuvos ikimokyklinių įstaigų ugdomąja rusų kalba festivalis „Slavų vainikas". Taigi, asociacija pasivadino festivalio vardu.

Asociacijos duomenimis, Lietuvoje yra 59 ikimokyklinės įstaigos ugdomąja rusų kalba. Dauguma jų yra Vilniuje, Klaipėdoje ir Visagine. ■

Trys klausimai

Stanislavui Vidtmannui, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojui

Jonas RUMŠA

- Birželio mėnesį Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją „Dėl tautinių mažumų apsaugos ir antidiskriminacinės politikos išplėstoje Europoje“. Joje, be kita ko, raginama parengti bendrą antidiskriminacinę politiką. Kodėl šiandien tai darosi aktualu?

- Etninės, rasinės problemos visada buvo aktualios, ypač tose šalyse, kuriose visuomenė yra daugialypė šiuo požiūriu. Vakarų valstybės tai patyrė seniai. Kaip rodo pavyzdžiai, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, galima sulaukti tarpetninių, tarprasinių santykių paaštrėjimo ar net socialinių sukrėtimų.

Lietuvos padėtis irgi pakito pastaraisiais metais, kai ji buvo priimta į Europos Sąjungą, tapo Šengeno sutarties dalyve. Mūsų piliečiai laisvai, be vizų keliauja po Europos Sąjungos šalis. Daugiau žmonių atvyksta į Lietuvą trumpesniam ar ilgesniam laikui. Iš įvairių pasaulio regionų, kuriuose vyksta ginkluoti susidūrimai, persekiojami žmonės už savo įsitikinimus, atvyksta pabėgėlių. Situacija vidaus darbo rinkoje verčia verslininkus kviestis darbininkus iš trečiųjų šalių. Mūsų visuomenė darosi įvairesnė etniniu požiūriu. Todėl galimi konfliktai, interesų susidūrimas ir pan.

Šiemet Vilniuje, Klaipėdoje pasitaikė rasistinių išpuolių, buvo surengtos skustagalvių eitynės su šūkiais prieš kitataučius, viešose vietose užpulti žmonės iš rasistinių paskatų.

Mano paminėtos aplinkybės ragina vykdyti kryptingą, nuoseklią antidiskriminacinę politiką. Bet kokios tautybės ar rasės žmogus mūsų visuomenėje turi jaustis saugus, turi būti gerbiamas jo orumas.

- Kokį darbą atlieka departamentas antidiskriminacinės politikos srityje?

- Dar prieš kelerius metus mes pradėjome rengti Tautinių mažumų politikos plėtros iki 2015 metų strategiją, kurią Vyriausybė pernai patvirtino. Šiemet Vyriausybė patvirtino departamento parengtą Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2008-2010 metų programą. Šiuose dokumentuose numatytos priemonės skatinti integraciją, skleisti visuomenėje antidiskriminacines nuostatas, kad jos taptų žmonių gyvenimo būdo sudėtine dalimi, formuotų nepakantumo atmosferą rasizmo, antisemitizmo apraiškoms. Ateityje bus parengta nauja Nacionalinė antidiskriminacinė programa, kurios įgyvendinimo terminas baigiasi šiais metais.

Kaip minėjau, mūsų visuomenė darosi įvairesnė etniniu požiūriu. Tai objektyvus procesas. Ateityje jis gilės. Tam reikia ruoštis jau dabar. Labai svarbu, kad gyventojai, ypač tie, kuriems pagal profesines pareigas tenka bendrauti su atvykėliais, gebėtų orientuotis, žinotų, kaip elgtis su kitų etninių grupių, kitų kultūrų atstovais. Tai pasakytina bene pirmiausia apie teisėsaugos pareigūnus. Šiais metais mūsų departamentas visose apskrityse surengė seminarus antidiskriminacine tematika policijos atstovams.

Departamentas, remdamasis patirtimi rengiant šiuos seminarus, numato paruošti metodines priemones atskirų profesinių grupių darbuotojams. Jose bus pateikta informacijos apie naujų Lietuvoje etninių grupių kultūrą, religiją, tradicijas, papročius. Tai irgi turėtų padėti geriau pažinti šias naujas grupes. Juk įvairūs nesusipratimai neretai įvyksta dėl nežinojimo, informacijos stokos.

Praėjusią vasarą Seimo Žmogaus teisių komiteto iniciatyva buvo sudaryta darbo grupė teisės aktų, susijusių su tautinės ir rasinės nesantaikos kurstymo apraiškomis, panašaus pobūdžio nusikaltimų prevencijų analizei atlikti ir siūlymams dėl jų tobulinimo pateikti. Prie svarbių pasiūlymų priskirčiau Baudžiamojo kodekso 170-ojo straipsnio pakeitimą, kuriuo numatoma sugriežtinti sankcijas už tautinės neapykantos kurstymą, taip pat ir visuomenės informavimo priemonėse.

- Svarbi antidiskriminacinės politikos dalis – tolerancijos kūrimas, švietimas. Kas daroma šioje srityje?

- Nepasakyčiau, kad mūsų žmonės netolerantiški. Tačiau, kaip rodo visuomenės nuomonės tyrimo duomenys, didėja neigiamas požiūris į romus, žmonių grupę, kuri įvardijama kaip musulmonai.

Tolerancijos, pakantumo atmosferos kūrimas yra ilgalaikis procesas. Pavyzdžiui, Romų integracijos programoje numatoma rengti daugiau diskusijų, konferencijų, kurios skatintų visuomenės toleranciją, o į bendrojo lavinimo mokyklų vadovėlius įjungti medžiagos apie Lietuvos romų istoriją ir etnokultūrą.

Minėta darbo grupė pasiūlė į bendrojo lavinimo mokyklų mokymo programas įtraukti antidiskriminacines nuostatas. Mūsų departamentui pasiūlyta organizuoti jaunimo švieti-

mą tolerancijos ugdymo klausimais. Beje, šiais metais departamentas kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis surengė nemažai akcijų „Būkime kartu“, kuriose patraukliomis jaunimui formomis buvo skelbiamos tolerancijos idėjos. Taip pat bus organizuojamas bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų neformalus antidiskriminacinis švietimas, atlikta šių ugdymo įstaigų mokymo programų tolerancijos ir daugiakultūrinio turinio analizė bei parengtos rekomendacijos jas tobulinti.

2007 m. departamentas įsteigė nominaciją „Už tautinę toleranciją“. Ja siekiama skatinti žurnalistus, kūrėjus domėtis ir plačiau informuoti visuomenę apie etninius santykius, propaguoti tolerancijos idėjas. Pernai pirmuoju šios nominacijos laureatu tapo Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos žurnalistas Virginijus Savukynas. ■

„Mes visi skirtingi, visi vienodi“ – naujas menininkų žvilgsnis į skirtingų tautų tapatybę

Lietuvos fotomenininkų sukurtų tautinių bendrijų atstovų portretų paroda keliaus po Europą. Projektą parengė asociacija „Lietuvos – Vokietijos forumas“. Asociacijos tikslas – stiprinti ryšius tarp dviejų šalių kultūros, švietimo, politikos ir verslo srityse. Ji rengia konferencijas, kuria įvairius projektus, taip skleisdama informaciją apie Lietuvą ir jos kultūrą.

Rimantė ČERNIAUSKAITĖ

Asociacijos „Lietuvos – Vokietijos forumas“ vadovė

KAIP GIMĖ PROJEKTAS?

Po ilgų diskusijų apie tautinių mažumų statusą, jų galimą ir esamą padėtį Lietuvoje bei dalinantis asmeninėmis patirtimis, sukauptas per aktyvų bendravimą su kitataučiais, šių eilučių autorei iš „Lietuvos-Vokietijos forumo“ bei menininkams Tomui Čiučeliui ir Jovitai Ambrazaitytei kilo idėja surengti projektą „Mes visi skirtingi, visi vienodi“. Svarbiausiu tikslu idėjos autoriai pasirinko socialinę tautinių mažumų atstovų integraciją. Neretai prietarai, išankstinės nuostatos, stereotipai iškreipia visuomenės ir kitataučių dialogą, todėl projekto rengėjai nusprendė panaudoti šiuos „trukdžius“, paversdami juos pirmaisiais bendravimo tiltais. Specialiai pabrėždami tautinių mažumų skirtingumą, jie provokuoja visuomenę susimąstyti, iš kur kilo įsisenėję stereotipai ir kaip juos sulaužyti.

Kartais tam, kad pripažintum elementarias tiesas, reikia peržengti nemažai prietarų ir baimių. Šios baimės ilgainiui susiformuoja visuomenėje, kuri atsisako paprasčiausių bendravimo su kitataučiais formų. Žinoma, dažnai bendravimui trukdo kalbiniai barjerai, tačiau šiuo atveju universali meno kalba padės atrasti naujas bendravimo perspektyvas.

Pagrindinė projekto dalis – menines „dirbtuvės“ - fotosesijos tautinėse bendrijose, kurių metu buvo ar dar bus portretuojami tautinių mažumų atstovai. Frontaliose, objektyviose fotografijose įamžinti žmonės vienaip ar kitaip atskleis savo gimtąją kultūrą, kurią jie įgauna jau vien priklausydami vienai ar kitai tautai. Ši priklausomybė labiausiai atsiskleidžia per simbolius ar emocijas, kurios itin ryškiai atsiskleidžia akademiškuose, neutraliuose fotoportretuose.

FOTOGRAFIJOS ANT PASTATŲ SIENŲ

Meninių „dirbtuvių“ metu surinkta medžiaga bus eksponuojama parodose, kurios bus rengiamos Lietuvos, Lenkijos, Čekijos ir Vokietijos miestų viešosiose erdvėse – miesto aikštėse, skveruose, kur videoprojekcijų pagalba vaizdai bus projektuojami ant pastatų sienų. Šalia Vilniaus tautinių bendrijų atstovų portretų bus rodomi ir tekstai, funkcionuojantys ir kaip savarankiški konceptualiojo meno kūriniai, ir kaip integrali projekto dalis, padedanti aiškiau perteikti viso projekto idėją – integruoti „kitoniškumo” ženklus į kasdienes erdves, skatinti tarpkultūrinį dialogą ir ieškoti naujų to dialogo formų.

Pirmasis bandymas patraukti visuomenės dėmesį į greta gyvenančius kitų tautų atstovus bei jų problemas įvyko Klaipėdoje birželio 19 – 21 dienomis Kultūrų komunikacijų centro prieigose. Tris vakarus populiarioje Klaipėdos erdvėje buvo rodoma projekto „Mes visi skirtingi, visi vienodi“ ekspozicija: ant sienos tyliai keitėsi žmonių portretai: vyras, moteris, vaikas, šeima, vyras, o šalia besikeičiantys žodžiai sudarė tam tikras tezes apie žmonių požiūrį vieni į kitus, į politinius sprendimus ir gyvenimo realijas.

„Tyli invazija į viešąją erdvę menininkų buvo pasirinkta neatsitiktinai. Tai mūsų visuomenės atspindys, kai nepastebime kitų, nesidomime jais, bet dalinamės įvairiomis, dažnai niekuo nepagrįstomis ir net kvailomis istorijomis apie vienokių arba kitokių tautinių mažumų atstovus, o susitikę su jais akis į akį netikėtai nustembame atradę įdomius žmones“, - savo pastebėjimus dėstė projekto iniciatoriai. Skirtingose srityse dirbantys autoriai – Rimantė Černiauskaitė vadovauja „Lietuvos –

Vokietijos forumui“, Tomas Čiučelis žinomas kaip konceptualaus meno kūrėjas bei vertėjas, Jovita Ambrazaitytė, dėstanti fotografijos pragindus pradedantiesiems – lengvai rado bendrus sprendimus, padedančius aktyvinti įvairių bendruomenių dialogą.

JAUNIMAS DISKUTAVO APIE TOLERANCIJĄ

Vienas tokių sprendimų – tarptautinė meninė jaunimo stovyklą Aukštadvaryje. Šioje stovykloje jaunimas turėjo galimybę ne tik teoriškai, bet ir gyvai susipažinti su kitų kultūrų atstovais. Dalindamiesi savo asmenine emigrantų patirtimi, stovyklos dalyviai diskutavo emigracijos, integracijos, visuomenės stereotipų, identiteto išsaugojimo temomis. Jiems, išbandydami alternatyvius kultūrinio dialogo modelius, vadovavo R. Černiauskaitė, T. Čiučelis ir M. Milinis.

Iš pradžių dalyviai papasakojo apie savo šalis, pasitelkdami kulinariją, istoriją, geografiją ir muziką.

„Jaunieji dalyviai pastebėjo, jog pastaruoju metu visuomenė svyruoja tarp hipertolerancijos ir visiškos netolerancijos. Kai visi kalba apie toleranciją, niekas net neužsimena, kad visuomenėje šis terminas apskritai yra ganėtinai naujas. Todėl kiekvienam būtų pravartu įsigilinti į tai, ką ji reiškia kiekvienam iš mūsų“, – teigė projekto iniciatoriai.

Projekto vadovai džiaugėsi, jog stovyklos dalyviai iš arčiau susipažino su kaimyninėmis kultūromis bei su problemomis, kurios yra bendros visose šalyse. Kiekvienas dalyvis su savimi išsivežė kontaktus tolimesniam tarpkultūriniam bendravimui, bei mintimis apie „kitokius“ savo šalyje.

Rugsėjo pirmąją savaitę buvo surengta nauja fotosesija su Kauno tautinių mažumų atstovais, o jų portretais papildytą ekspoziciją ketinama pristatyti netikėtose, bet miestiečių pamėgtose miesto erdvėse Kaune bei sostinėje Vilniuje. ■

Kokia tvarka galima vartoti tautinių mažumų kalbas Lietuvoje?

Mūsų šalyje valstybinės kalbos, tautinių mažumų kalbų vartojimą viešajame gyvenime reglamentuoja Valstybinės kalbos įstatymas, kiti teisiniai aktai. Žinoma, konkrečiais atvejais žmonėms gali kilti įvairių klausimų, kuriuos jie norėtų išsiaiškinti, pasitikslinti šią tvarką. Pasitaiko ir nustatytos tvarkos pažeidimo atvejų. Apie tai liudija laikas nuo laiko pasirodančios publikacijos žiniasklaidoje. Tai gali atsitikti ir ne iš blogos valios, o, pavyzdžiui, dėl nežinojimo. Todėl nustatytą tvarką retkarčiais naudinga prisiminti.

ANGLŲ KALBA – TAIP, RUSŲ – NE. KODĖL?

Lietuvos sostinės, o ir kitų šalies miestų kai kuriose gatvėse akys raibsta nuo užrašų anglų ir kitomis užsienio kalbomis. Yra namų, kurie tiesiog aplipdyti svetimybėmis. Tačiau tarp jų beveik nematyti užrašų rusų kalba, kurią, pagal kai kuriuos vertinimus, moka apie 80 proc. Lietuvos gyventojų. Kodėl? Kokia tvarka galima vartoti užsienio kalbą pavadinimuose? Ar tai neprieštarauja Valstybinės kalbos įstatymui?

Kaip mums paaiškino Valstybinės kalbos inspekcijoje, pagal Valstybinės kalbos įstatymą iškabos turi atitikti prekybos ženklus. Todėl ir mirga „Coca-cola“, „Benneton“ ir kitos. Jeigu, tarkime, prekybos ženklas užregistruotas rusų kalba, tai jis gali būti panaudotas kaip iškaba.

Vilniaus savivaldybės Valstybinės kalbos kontrolės tarnyboje mums paaiškino, kad iškabų tekstą sostinėje būtina derinti su Miesto plėtros departamentu. Tačiau minėta tarnyba kontroliuoja, kaip laikomasi Valstybinės kalbos įstatymo.

Be to, Valstybinės kalbos komisija nustatė, kad tarptautinės reikšmės vietose, pavyzdžiui, oro uostuose, greta valstybinės kalbos užrašai gali būti rašomi anglų, vokiečių ir prancūzų kalbomis. Užrašai rusų kalba nenumatyti.

ATVEJAI, KAI LEIDŽIAMA VARTOTI TAUTINĖS MAŽUMOS KALBĄ

Kitas dalykas, jeigu įstaiga vykdo veiklą, kuri susijusi su tautinėmis mažumomis. Tokiu atveju iškaba gali būti dviem kalbomis – lietuvių ir tautinės mažumos kalba. Šrifto matmenys reikšmės neturi, tiktai užrašas lietuvių kalba turi dominuoti.

Taip pat leidžiama vartoti tautinių mažumų kalbą visuomeninių organizacijų renginiuose. Tokia pati tvarka galioja ir valstybinėse įstaigose, tarp jų lenkų, rusų, baltarusių, žydų ir kitose mokyklose, kuriose mokoma tautinių mažumų kalbomis.

JŪS KREIPĖTĖS Į ĮSTAIGĄ...

Tarkime, jums reikia kreiptis į valstybinę ar savivaldybės įstaigą raštu ar žodžiu, tačiau jūs nepakankamai ar iš viso nemokate valstybinės kalbos, kad galėtumėte ja išdėstyti savo reikalą įstaigos tarnautojui. Teisės aktai numato tokius atvejus.

Lietuvos Respublikos vyriausybės 2002 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. 1491 „Dėl piliečių ir kitų asmenų aptarnavimo viešojo administravimo ir kitose institucijose pavyzdinės tvarkos patvirtinimo“ dešimtame punkte pažymima, kad nevalstybine kalba

gauti prašymai ir skundai nagrinėjami bendra tvarka. Į lietuvių kalbą gautą prašymą ar skundą išverčia institucija, kuriai pagal kompetenciją priklauso nagrinėti šiuos dokumentus. Pareiškėjui atsakoma valstybine kalba.

To paties nutarimo vienuoliktame punkte teigiama, kad, kai asmuo nemoka ar nesupranta valstybinės kalbos, jį aptarnaujant turi dalyvauti institucijos pakviestas vertėjas, sugebantis versti į asmeniui suprantamą kalbą.

KAIP DĖL VIEŠŲ UŽRAŠŲ?

Lietuvoje ne kartą kilo diskusijos dėl gatvių pavadinimų užrašų nevalstybine kalba kai kuriose šalies savivaldybėse, kurių teritorijoje kompaktiškai gyvena tautinių mažumų atstovai. Šis klausimas kyla dėl viena kitai prieštaraujančių nuostatų teisės aktuose – Tautinių mažumų ir Valstybinės kalbos įstatymuose.

Tautinių mažumų įstatymo 5 straipsnyje nurodyta, kad administraciniuose teritoriniuose vienetuose, kur kompaktiškai gyvena tautinė mažuma, informaciniai užrašai greta lietuvių kalbos gali būti ir tautinės mažumos kalba. Tačiau Valstybinės kalbos įstatymo 17 straipsnis nurodo, kad Lietuvos Respublikoje viešieji užrašai yra rašomi valstybine kalba.

Kaip žinoma, Lietuvoje galioja Seimo ratifikuota Europos Tarybos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija. Šios konvencijos 11 straipsnis numato galimybę tradiciškai gausiai tautinių mažumų gyvenamose teritorijose gatvių pavadinimus rašyti ir tautinės mažumos kalba.

Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnyje nurodyta: jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, tokiu atveju taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos.

Užsienio reikalų ministerijos nuomone, kol nepašalinti prieštaravimai Lietuvos teisės aktuose, nereikėtų daryti jokių skubotų sprendimų jautriais tautinėms mažumoms klausimais. Siūloma kuo greičiau suderinti minėtus galiojančius teisės aktus, kad juose neliktų viena kitai prieštaraujančių nuostatų.

GATVIŲ PAVADINIMAI TURI BŪTI RAŠOMI LIETUVIŠKAI

Tuo tarpu ginčas dėl to, kokia kalba rašyti gatvių pavadinimus, persikėlė į teismus.

Vilniaus rajone gatvių pavadinimų lentelių rusų ir lenkų kalbomis nenorinti nukabinti Vilniaus rajono savivaldybės administracija per mėnesį privalės jas pakeisti. Taip nusprendė Vilniaus apygardos administracinis teismas, į kurį kreipėsi Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje.

Teismas pabrėžė, kad Lietuvoje yra valstybinė kalba – lietuvių, todėl visi gatvių pavadinimai turi būti rašomi tik valstybine kalba. Įvairiuose teisės aktuose numatyta išimtis, kad užrašai gali būti rašomi ir gausiai apgyvendintos tautinės mažumos kalba, teismas laiko tik bendro pobūdžio galimybe.

Vilniau rajono savivaldybė jai nepalankų sprendimą dar galės apskųsti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

Teisėjų kolegija atmetė savivaldybės prašymą kreiptis į Konstitucinį Teismą (KT) dėl išaiškinimo, ar Vyriausybės reikalavimas gatvių pavadinimus rašyti tik lietuvių kalba neprieštarauja Konstitucijai dėl tautinių mažumų teisių pažeidimo, nes galiojantys teisės aktai nurodo viešus užrašus skelbti tik valstybine kalba.

Savivaldybė manė, kad Vilniaus rajone gyvenantys tautinių mažumų atstovai turi teisę rašyti gatvių pavadinimus ir nevalstybine kalba pagal Europos Tarybos Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją bei Tautinių mažumų įstatymą. Esą Vilniaus rajone tautinės mažumos sudaro iki 70 proc.

Ne tik lietuvių, bet ir kitomis kalbomis yra iškabinti Kiemelių ir Širvintų gatvių pavadinimai Maišiagaloje, Sporto g. – Riešėje, Liepų alėja – Raudondvaryje, A. Mickevičiaus g. – Nemenčinėje.

Valstybinės kalbos įstatyme nustatyta, kad viešėji užrašai turi būti pateikiami valstybine kalba. Įstatyme yra numatytos išimtys, leidžiančios užrašuose greta lietuvių kalbos naudoti kitas kalbas, tačiau šiems atvejams šios išimtys negali būti taikomos.

KAIP KITOSE ŠALYSE?

Daugumoje Europos Sąjungos šalių vietovių ir gatvių pavadinimus leidžiama rašyti tautinių mažumų gimtąja kalba, tačiau skiriasi įstatymais nustatytos šios tvarkos sąlygos.

Užsienio reikalų ministerijos duomenimis, kai kuriose šalyse (Lenkijoje, Rumunijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Italijoje, Čekijoje, Slovakijoje ir Austrijoje) vietovių pavadinimus tautinių mažumų kalba leidžiama rašyti tose vietovėse, kuriose gyvena tam tikras skaičius tautinės mažumos atstovų.

Vienose šalyse reikalaujama, kad tam tikras tautinių mažumų atstovų skaičius pareikštų savo valią – kreiptųsi prašydamas, pateiktų peticiją nustatyti panašią tvarką. Danijoje, pavyzdžiui, nenustatytas konkretus tautinių mažumų atstovų skaičius ir šiuos klausimus spręsti pavesta savivaldybės įstaigoms. Jungtinės Karalystės, Švedijos, Estijos ir Prancūzijos įstatymai leidžia rašyti vietovės pavadinimus keliomis kalbomis istoriškai susiformavusios tautinės mažumos gyvenamosiose vietose. Panašios tvarkos laikomasi Olandijoje, Latvijoje ir Slovėnijoje. Suomijoje, Belgijoje, Graikijoje, Airijoje, Maltoje ir Kipre yra keletas oficialių valstybinių kalbų. Portugalijoje tokia problema neegzistuoja, nes ten nėra tautinių mažumų. Bulgarijoje leidžiami užrašai tiktai bulgarų kalba – kaip kirilica, taip ir lotyniškomis raidėmis. ■

Projektas žydų socialinei integracijai stiprinti

Liepos mėnesį baigtas įgyvendinti Lietuvos žydų bendruomenės 2006-ųjų metų pabaigoje pradėtas ir Europos Sąjungos socialinio fondo lėšomis remtas projektas „Žydų tautinės mažumos asmenų socialinė integracija“. Bendra projekto vertė – 317 tūkstančių litų.

„Pagrindinis projekto tikslas – mažinti žydų tautinės mažumos asmenų socialinę atskirtį, sudaryti jiems sąlygas pakelti kvalifikaciją ir padėti įsitvirtinti darbo rinkoje“, - sakė vienas projekto vadovų Simonas Gurevičius.

Projekto vykdymo metu trys šimtai žydų tautybės asmenų iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio išklausė lietuvių, anglų kalbų, kompiuterinio raštingumo, buhalterinės apskaitos, biuro administravimo, vadybos ir psichologinio pobūdžio mokymus.

Pasibaigus mokymams, minėtuose miestuose surengti informacijos sklaidos renginiai. Juose buvo dalijamasi patirtimi, sukaupta vykdant projektą, aptarti tolesni planai. Visi dalyvavę mokymuose asmenys gavo kvalifikacijos pažymėjimus (sertifikatus).

Kaip teigė S. Gurevičius, įgyvendintas projektas padės žydų tautybės asmenims įsitvirtinti darbo rinkoje, susirasti aukštesnės kvalifikacijos darbą, jo neturintiems – įsidarbinti.

Romė teisme įrodė, kad jos nepriėmė į darbą dėl tautybės

Kas romų vaikų laukia ateityje?

Tomo Vinicko (alfa.lt) nuotr.

Romus ir kitų tautybių žmones diskriminuojantiems verslininkams – rimti įspėjimo signalai. Vilniaus miesto antrasis apylinkės teismas, išnagrinėjęs 31 metų romų tautybės Saichos Marcinkevič ieškinį, paskelbė, kad moteris į indų plovėjos darbą nebuvo priimta ją atvirai ir tiesiogiai diskriminuojant dėl etninės kilmės.

Už tai sostinės bendrovė „Disona“, kuriai priklauso Vingio parke esanti kavinė „Lakštingala“, romei privalės sumokėti beveik tris tūkstančius litų.

„Man pinigai nebuvo svarbiausias dalykas, - teismo sprendimu negalėjo atsidžiaugti S. Marcinkevič. – Tikiuosi, kad po teismo mano tautos žmonės galės rasti darbą. Tai įrodymas mums visiems, kad galime eiti į priekį“.

Teisėjos Rimos Bražinskienės paskelbtas sprendimas – pirmasis Lietuvos istorijoje, kai teisme pavyko įrodyti, kad kitos etninės kilmės žmogus buvo diskriminuojamas“.

„Manau, kad šis teismo sprendimas diskriminacijos aukoms bus geras akstinas kreiptis į teismą“, - po teismo sakė Lygių galimybių kontrolierės patarėja Danguolė Grigolovičienė.

S. Marcinkevič iš ją pažeminusios bendrovės prašė priteisti 20 tūkst. litų neturtinės žalos atlyginimą. Tačiau teismas, atsižvelgdamas į teisingumo ir protingumo principus, romei priteisė 2 tūkst. Lt. neturtinės žalos bei 864,98 Lt – negauto atlyginimo.

Po maždaug mėnesį trukusių paieškų S. Marcinkevič pavyko įsidarbinti prekybos tinklui „Rimi Lietuva“ priklausančioje maisto prekių parduotuvėje.

Tyrimą dėl romų diskriminacijos atlikęs Žmogaus teisių stebėjimo institutas nustatė, kad romams sunku konkuruoti darbo rinkoje vienodomis sąlygomis su kitais asmenimis dėl itin neigiamo visuomenės požiūrio į juos. Pastebima, kad visuomenė dažnai į romus žiūri kaip į potencialius nusikaltėlius.

Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro duomenimis, kiekvienais metais neigiamas požiūris į romus didėja.

„Romai dažnai susiduria su rasiniais prietarais iš darbdavio pusės. Ieškantis darbuotojo darbdavys ar vykdantis atranką tarpininkas, nematydamas asmens, atrenka besikreipiantį romą ir pasikviečia pokalbiui, tačiau pamatęs, kad jis yra romas – atsisako priimti į darbą, - pabrėžiama tyrime. - Dėl skurdo ir nepakankamų žinių romams sudėtinga patiems pasipriešinti diskriminacijai“.

Kitas požiūris

Lietuvos darbdaviai: romams įsidarbinti sunku ne tik dėl tautybės

Susirasti darbą Lietuvos romams trukdo ne tik tautybė, bet ir socialinių įgūdžių, išsilavinimo ar darbo patirties stoka. Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro duomenimis, vos 6 proc. romų turi profesiją ar bet kokio darbo patirties.

„Beveik pusė Lietuvos romų yra ne vyresni negu 20 metų. Tai – labiausiai socialinių įgūdžių stokojanti tautinė mažuma. Dėl šios priežasties ir dėl neigiamo visuomenės nusistatymo romams yra sunku įsidarbinti“, - teigė projekto „Romų integracijos į darbo rinką mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ vadovė, Lietuvos vaikų fondo direktorė Romualda Navikaitė.

Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ kovo mėnesį atlikta apklausa parodė, kad 40 proc. darbdavių nesutiktų įdarbinti romų tautybės asmenų, nes mano , jog jie neturi darbui reikalingų gebėjimų. Todėl siekiant mažinti šios tautinės mažumos socialinę atskirtį, reikia ne tik keisti visuomenės nuostatas, bet ir suteikti reikiamų įgūdžių patiems romams – įsitikinę ketverius metus vykdyto projekto „Romų integracijos į darbo rinką mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ rengėjai.

Pradėtas 2004 m. Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL finansuojamas projektas įsilieti į darbo rinką padėjo Vilniaus, Ukmergės ir Šalčininkų rajonų romų bendruomenėms.

„Štai, pavyzdžiui, Ukmergėje niekas nesistebi, pamatęs gatvėje besišnekučiuojančius romą ir lietuvį. Prieš trejus metus tokia situacija būtų sunkiai įsivaizduojama“, - pasakojo R. Navikaitė. Vienu teigiamiausių projekto pasiekimų ji įvardijo ne romų aktyviai lankytus kvalifikacinius mokymus, bet ir padarytą teigiamą poveikį projekte dalyvavusių regionų gyventojų ir savivaldos institucijų požiūriui į šią tautinę mažumą. Projekto metu specialiai parengti socialiniai darbuotojai padėjo įveikti tarpkultūrinio bendravimo keliamus iššūkius, tad patys romai įgavo daugiau pasitikėjimo vietos valdžia ir bendruomene.

Projekte „Romų integracijos į darbo rinką mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ tiesiogiai dalyvavo 84 romų tautybės asmenys. Jie lankė profesinius mokymus, mokėsi komandinio darbo principų, sužinojo kaip įstatymiškai ginti savo teises tautinės diskriminacijos atveju ir, svarbiausia, gerino bendravimo su lietuvių bendruomene įgūdžius. ■

Leidiniuose apie Vilnių – ir tautų palikimas

Praėjusią vasarą miesto gyventojus ir svečius Vilniaus turizmo informacijos centras kvietė į teminių maršrutų ekskursijas su audiogidu. Atskiruose leidiniuose aštuoniomis kalbomis buvo pristatoma dešimt teminių maršrutų po Vilnių, skirtų užsienio šalių turistams, kitų Lietuvos miestų gyventojams ir patiems vilniečiams savarankiškai susipažinti su sostine.

Pageidaujantys galėjo pasirinkti šiuos maršrutus: „Lietuvos valstybingumo istorijos keliu“, „Vilniaus pilys ir kalvos“, „Vilniaus rūmų istorija“, „Kelionė Puškorių taku“, „Muzikinis Vilnius“, „Meniškasis ir romantiškasis Vilnius“.

Be šių maršrutų, Turizmo informacijos centras siūlė dar keturis, skirtus susipažinti su kitų tautų, kurių atstovai gyveno Vilniuje, istoriniu ir kultūriniu palikimu. Tai „Lenkų palikimas Vilniuje“, „Rusų palikimas Vilniuje“, „Žydų palikimas Vilniuje“ ir „Vokiečių palikimas Vilniuje“. Šiuose skyreliuose glausta, lakoniška kalba pateikiama daug įdomių istorinių faktų apie senojoje Lietuvos sostinėje gyvenusius ir kūrusius žymius lenkų, rusų, žydų ir vokiečių bendruomenių veikėjus, palikusius ryškų pėdsaką miesto kultūroje, mene, architektūroje.

Tačiau kodėl leidinyje neatsirado vietos baltarusių palikimui, kuris Vilniuje taip pat turtingas ir įvairus? Kaip mums paaiškino miesto turizmo informacijos centro vyr. projektų vadovė Vilma Daubarienė, temos apie kitų tautų palikimą buvo pasirinktos atsižvelgiant į tai, iš kurių šalių atvyksta daugiausia turistų. Apie 80 proc. žmonių, kurie naudojasi centro paslaugomis, yra užsieniečiai ir jie paprastai domisi savo tautybės atstovų palikimu Vilniuje. Iš Baltarusijos atvyksta labai nedaug turistų, mažiausiai, palyginus kiek jų atvyksta iš Lenkijos, Rusijos, Vokietijos, Izraelio. Be to, kaip teigė V. Daubarienė, kitų tautų palikimui nušviesti buvo skirtas ribotas skaičius temų. ■

Mieli mokiniai, mokytojai,

Rudenėjančiu taku visi mokiniai ir mokytojai grįžta į mokyklas.
Atsisveikinę su nerūpestinga vasara mokyklų duris vėl atvers šimtai mokinių.
Naujaisiais mokslo metais mokykla daugeliui jų vėl taps istorijos, tradicijų, kultūrų pažinimo šaltiniu ir jų saugotoja.

Sveikinu jus, brangūs mokiniai, mokytojai bei tėveliai Mokslo ir žinių dienos proga.
Linkiu visiems jums naujų žinių, kantrybės, pasišventimo ir darbingos nuotaikos.

Antanas Petrauskas
Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
generalinis direktorius

Kaip tautinių mažumų mokyklos aprūpintos vadovėliais?

Prasidėjo naujieji mokslo metai. Tūkstančiai vaikų sėdo prie vadovėlių. Kaip jais aprūpintos mokyklos tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis? Apie tai mus informavo Švietimo aprūpinimo centro Vadovėlių ir kitų mokymo priemonių skyriaus vedėja Nijolė Kalasauskienė.

Šiemet mokinio krepšelyje vadovėliams įsigyti vienam mokiniui skirta 68,97 Lt, o tautinių mažumų mokyklų mokiniams – 83,40 Lt. Mokymo priemonėms įsigyti vienam mokiniui skirta 13,82 Lt.

Galiojančių bendrojo lavinimo dalykų vadovėlių 2008-2009 mokslo metų sąraše įrašyta 1445 pavadinimų vadovėliai, iš jų – 111 nauji. Tarp visų vadovėlių 110 pavadinimų vadovėliai lenkų kalba, iš jų – 11 naujų, 111 pavadinimų vadovėlių rusų kalba, iš jų – 11 naujų. Trisdešimt penkių pavadinimų vadovėliai yra skirti valstybinei kalbai mokyti.

Taip pat sąraše yra 323 pavadinimų vadovėlių anglų kalbai, 90 – vokiečių kalbai, 51 – prancūzų kalbai, 17 – ispanų kalbai mokyti. Šie vadovėliai tinka visoms mokykloms.

NAUJI VADOVĖLIAI LENKŲ KALBA:

B. Balčytis, R. Martinėnienė, A. Vaičiulienė. Skaičių šalis. Matematika. 1-oji kn. I kl.

A. Vaičiulienė. Skaičių šalis. Matematika. 2-oji kn. I kl.

B. Balčytis, R. Martinėnienė. Skaičių šalis. Matematika. 1-oji kn. II kl.

B. Balčytis, R. Martinėnienė. Skaičių šalis. Matematika. 2-oji kn. II kl.

V. Jonynienė. Mūsų pasaulis. Pasaulio pažinimas. 1-oji kn. III kl.

V. Jonynienė. Mūsų pasaulis. Pasaulio pažinimas. 2-oji kn. III kl.

K. Syrnicka, V. Andrušanec. Moje podroze po literaturze. Lenkų literatūra. V kl.

Autorių kolektyvas. Matematika Tau. 1 d. VII kl.

Autorių kolektyvas. Matematika Tau. 2 d. VII kl.

H. Karas, L. Kutysz. Czynic slowami. Lenkų kalbos gramatika. VIII kl.

T. Dalecka, T. Krul. Zamyslenie nad slowem. Lenkų literatūra. X kl.

NAUJI VADOVĖLIAI RUSŲ KALBA:

B. Balčytis, R. Martinėnienė, A. Vaičiulienė. Skaičių šalis. Matematika. 1-oji kn. I kl.

B. Balčytis, R. Martinėnienė, A. Vaičiulienė. Skaičių šalis. Matematika. 2-oji kn. I kl.

V. Jonynienė. Pasaulis ir aš. Pasaulio pažinimas. 1-oji kn. II kl.

V. Jonynienė. Pasaulis ir aš. Pasaulio pažinimas. 2-oji kn. II kl.

I. Liubinska, I. Zacharova, J. Rutkovič. Pestryje stranicy. Rusų kalba. 1-oji kn. III kl.

I. Liubinska, I. Zacharova, J. Rutkovič. Pestryje stranicy. Rusų kalba. 2-oji kn. III kl.

I. Liubinska, I. Zacharova, J. Rutkovič. Pestryje stranicy. Rusų kalba. 3-ioji kn. III kl.

A. Dubietienė, Z. Fijas. Russkaja literatūra. Rusų literatūra. V kl.

R. Šapiro, I. Aniukštienė. Na perekrestke kultur. Rusų literatūra. VI kl.

Autorių kolektyvas. Matematika Tau. 1 d. VII kl.

Autorių kolektyvas. Matematika Tau. 2 d. VII kl.

Pareikšti savo nuomonę dėl tautinių mažumų mokyklų aprūpinimo vadovėliais paprašėme Lietuvos lenkų mokyklų mokytojų draugijos „Macierz Szkolna“ pirmininko Juzefo Kviatkovskio ir Lietuvos rusų mokyklų mokytojų asociacijos pirmininkės Elos Kanaitės.

Juzef Kviatkovski: Švietimo ir mokslo ministerijai atsisakius centralizuoto vadovėlių vertimo ir šias funkcijas delegavus leidykloms, padėtis dėl vadovėlių mokykloms mokomąja lenkų kalba kardinaliai pasikeitė į gerąją pusę.

Mūsų draugija kasmet renka duomenis, tiria, kokie yra dalykinių vadovėlių poreikiai, ruošia reikalingų versti prioritetinių vadovėlių sąrašą, koordinuoja vadovėlių užsakymus. Tai iškart duoda gerų rezultatų. Kasmet mes galime išversti ir išleisti 3 – 4 dalykinius vadovėlius bendru 1200 – 1500 egzempliorių tiražu. Tai padeda žymiai sumažinti vadovėlių kainą, racionaliai ir taupiai panaudoti vadovėliams skirtas lėšas. Tokiu būdu geografijos, fizikos, politologijos, istorijos bei matematikos vadovėliais buvo aprūpintos 5-ta, 8-ta ir 11-ta, 12-ta klasės, o vadovėliu „Tavo bičiulis kompiuteris“ – 5-ta ir 6-ta klasės.

Tenka apgailestauti, kad ir toliau itin opi lieka finansavimo problema. Tautinių mažumų mokyklose vienam mokiniui finansuoti skiriama tik 14,43 Lt. daugiau negu lietuviškų mokyklų moksleiviams. Tai sudaro apie 21 proc. priedo. Tuo tarpu vadovėlių lenkų kalba kaina dėl mažo tiražo yra žymiai didesnė ir toks priedas turėtų siekti 40-60proc.

Mūsų nuomone, tautinių mažumų mokyklų moksleiviai dėl to neturėtų nukentėti. Todėl būtina, kad priedo skirtumas būtų padengtas iš valstybės biudžeto.

Ela Kanaitė: Mokyklose mokomąja rusų kalba vaikai mokomi rusų kalba. Tačiau kai kurie vadovėliai, pavyzdžiui, istorijos, geografijos, iš kurių mokosi mūsų moksleiviai, rusų kalba neleidžiami. Todėl 5 – 10 klasių mokiniai priversti mokytis iš lietuviškų vadovėlių. Tokiu būdu vaikams sunkiau įsisavinti mokomą dalyką, nes, kaip rodo praktika, geriausiai įsisavinamos žinios, kai mokiniams jos perteikiamos gimtąja kalba. ■

Tobulinosi rusų kalbos mokytojai

Keturiasdešimt penki rusų kalbos ir pradinių klasių mokytojai iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestų, Visagino, Šalčininkų ir Trakų rajonų dvi vasaros savaites kėlė savo kvalifikaciją Sankt – Peterburgo podiplominio pedagoginio mokymo akademijoje. Be Lietuvos pedagogų, kursuose dalyvavo jų kolegos dar iš 17 Europos šalių, JAV, Kanados.

Kaip „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė delegacijos vadovė, Lietuvos rusų mokyklų mokytojų asociacijos pirmininkė Ela Kanaitė, kursų programa buvo labai įdomi metodiniu požiūriu, suteikė daug idėjų. Paskaitas skaitė akademijos profesoriai, docentai, dėstytojai. Buvo sudarytos galimybės surengti meistriškumo užsiėmimus. Juose savo darbo patirtimi pasidalino mokytojai iš Klaipėdos T. Kapustina ir J. Šapenkovas. Turtinga buvo ir kultūrinė kursų dalis.

Nuo 1995 m. rusų kalbos mokytojai iš Lietuvos kasmet vyksta į kvalifikacijos kėlimo kursus Rusijoje. Jie rengiami, vykdant Rusijos Federacijos valstybinę užsienio šalyse gyvenančių tėvynainių rėmimo programą. Per tą laiką daugiau kaip 700 mūsų šalies mokyklų rusų kalbos specialistų ir pradinių klasių pedagogų pakėlė savo kvalifikaciją Rusijoje – Kaliningrade, Pskove, Maskvoje ir Sankt – Peterburge. ■

Nuotraukoje: rusų kalbos ir pradinių klasių mokytojai iš Lietuvos Sankt – Peterburge.

Lietuvos rusų mokyklų mokytojų asociacijos nuotr.

Tautinės bendrijos „Vilniaus – Europos kultūros sostinės 2009“ renginiuose

Tik keletas mėnesių liko iki to laiko, kai Vilnius taps Europos kultūros sostine 2009. Kaip renginiuose, skirtuose šiems metams, bus pristatomos tautinės bendrijos? Kaip bus atspindimas Vilniaus daugiakultūriškumas, per daugelį amžių susiklosčiusios įvairių tautų atstovų bendro gyvenimo tradicijos?

Milda SAMULIONYTĖ

VšĮ „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ Gyvosios istorijos ir kultūrų (at) pažinimo programų koordinatorė

ROMŲ GYVENVIETĖ SULAUKS SVEČIŲ

„Terno Vilna“ („Jaunas Vilnius“) – taip pavadintas projektas, muzikos ir jaunimo klubinės kultūros kalba keliantis aštrius klausimus apie visuomenę, kurioje mes gyvename. Istoriniai įvykiai (pvz., Holokaustas) ir šiuolaikiniai reiškiniai (pvz., Vilniaus romų gyvenimo sąlygos) rodo, kad dažnai įtampas tarp skirtingų etninių bendrijų linkstama spręsti izoliuojant (-is), arba geriausiu atveju – stengiantis mažumas integruoti. Retai, kada pasireiškia pažangi nuostata keistis patiems ir inicijuoti lygiaverte partneryste bei pagarba pagrįstą dialogą, kuris leistų geriau pažinti vieniems kitus bei dalinantis, bendradarbiaujant kultūriškai praturtėti.

Projektu „Terno Vilna” siekiama ugdyti socialinį sąmoningumą ir asmenybių kūrybingumą, saviraišką bei aktyvių žmonių bendravimą ir bendradarbiavimą muzikos pagrindu. Projekto tikslinė grupė – jaunimas, aktyviausia ir naujovėms labiausiai atvira visuomenės dalis.

Muzikinis renginys vyks birželio 28 d. Vilniaus Kirtimų romų gyvenvietėje, kur koncertuos užsienio ir Lietuvos grupės, vyks meninės akcijos. Dalyvaus tokia žvaigždė kaip Natacha Atlas – belgų dainininkė, savo dainose jungianti arabišką ir Šiaurės Afrikos muziką su vakarietiška elektronine muzika.

Litvakų kongreso logotipas

Be to, visą birželį romų gyvenvietėje veiks kūrybinės dirbtuvės, vyks seminaras „Šiuolaikinės kūrybinės iniciatyvos ir etninių bendruomenių dialogas“ bei muzikinis renginys. Kūrybinės stovyklos metu bus kuriamas muzikinis vizualinis projektas, paremtas romų etninės ir elektroninės muzikos sinteze. Užduotys kūrybinei stovyklai bus parinktos, atsižvelgiant į šiandienes romų gyvenvietės aktualijas, aplinką, mitologiją, papročius, netgi susiformavusius viešosios nuomonės stereotipus. Seminaro metu bus siekiama pasidalyti vietine ir tarptautine patirtimi siekiant suprasti įvairias etnines bendruomenes ir įtraukti jas į kūrybinį procesą. Projektą vainikuos koncertas.

NAUJI TURISTINIAI MARŠRUTAI „GYVAI“

Vilnius – Lietuvos sostinė, miestas, kuriame šimtmečiais šalia lietuvių gyveno baltarusiai, žydai, lenkai, rusai ir kitų tautų atstovai, į miesto daugialypę kultūrą įnešę savo indėlį. Naujai sukurti kultūriniai ir turistiniai maršrutai atskleis kultūrų įvairovę. Svarbiose istoriniose ir geografiniose šių maršrutų vietose vyks kultūriniai renginiai, meninės akcijos, atspindėsiančios kiekvienos Vilniaus tautinės bendrijos praeitį bei dabartį. Renginių metu dalyvius lydės gidai, supažindinsiantys su įvairių Vilniuje gyvenusių tautų kultūra ir istorija. Ekskursijos bus pagyvintos teatralizuotomis inscenizacijomis, meninėmis akcijomis, gyvais aktorių, menininkų, muzikantų pasirodymais. Tai leis ne tik sužinoti, bet ir pažinti istoriją gyvai. Ekskursijos vyks nuo birželio 5 d. iki rugsėjo 6 d.

Į VILNIŲ SUVAŽIUOS PASAULIO VILNIUKAI

Pirmą kartą Lietuvos istorijoje Vilniuje susitiks lenkai, kilę iš Vilniaus krašto. Rugpjūčio 1 – 9 d. vyks I Pasaulio vilniukų suvažiavimas.

Vilnius nuo senų laikų buvo lenkų kultūros lopšys, o lenkų kultūra visada buvo svarbi Vilniaus miesto gyvo alsavimo dalis. Bendradarbiaujant su Lenkijos institucijomis bus parengta speciali kultūrinė programa, pabrėžianti Lietuvos ir Lenkijos kultūrinį bendradarbiavimą, panašumus ir skirtumus. Kultūrinę suvažiavimo programą sudarys atidarymo renginys, vizualinis šiuolaikinio Vilniaus pristatymas, lenkų dokumentinių bei meninių filmų apie Vilnių peržiūra, džiazo impresijos liaudies dainų motyvais.

LITVAKAI RINKSIS TREČIĄ KARTĄ

Kaip sudėtinė „Vilniaus – Europos kultūros sostinės 2009“ renginių dalis bus III-iasis Pasaulio litvakų (žydų išeivių iš Lietuvos) kongresas,

kurio tikslas – palaikyti ir vystyti ryšius tarp po pasaulį išsibarsčiusių litvakų. Kongresas vyks rugpjūčio 23 – 31 d. Jame bus aptariami aktualūs litvakų nūdienos klausimai, jų dalyvavimas ekonominėje, kultūrinėje ir kitose Lietuvos gyvenimo srityse. Kongreso metu taip pat vyks tarptautinė mokslinė konferencija „Puoselėjant jidiš kultūrą“. Vilniečiams ir miesto svečiams dar kartą bus priminta, kad Vilnius buvo savito judaizmo miestas, nusipelnęs Lietuvos Jeruzalės vardo. Jis garsėjo savo dvasiniais išminčiais, tokiais kaip Vilniaus Gaonas, menininkais, mokslininkais, žydų švietimo sistema.

Kongrese ketina dalyvauti įžymūs litvakai, pasaulinio garso veikėjai, tarp jų – Nobelio premijos laureatai, turintys litvakiškų šaknų – jų indėlio reikšmė pasaulio žydų nacionalinei ir bendražmogiškajai kultūrai yra labai svarbi.

Atvykstantieji į Lietuvą turės galimybę giliau pažinti šių dienų Lietuvos ir Vilniaus žydų bendruomenės gyvenimą, kuris nežiūrint holokausto ir emigracijos - išliko ir gyvuoja.

Trečiojo litvakų kongreso metu vyks klezmerių festivalis – jau keletą metų gyvuojančio ir daug dėmesio iš viso pasaulio sulaukiančio Krokuvos klezmerių festivalio analogas. Festivalio metu viešose erdvėse bei koncertinėse patalpose skambės žydų liaudies muzikos atlikėjų, pasaulinio garso klezmerių muzikantų, tokių kaip Frankas Londonas, koncertai. ■

Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai 2008“

Lietuvos totorių atstovė Liusia Gaidukevičienė demonstruoja totorišką siuvinėjimą karoliukais.
Ingridos Veliutės nuotr.

Rugsėjo 13 d. Kauno muzikinio teatro sodelyje skambėjo daugelio tautų šokių melodijos, dainos, mirgėjo įvairiausių spalvų tautiniai kostiumai. Čia trečią kartą vyko šalies tautinių bendrijų festivalis „Kultūrų tiltai 2008“. Šiemet jame dalyvavo septyniolika meno kolektyvų, kurie atstovavo 14-kai tautinių bendrijų. Jie atvyko iš Vilniaus, Kauno Alytaus, Klaipėdos, Visagino.

Festivalio garbės svečias buvo lietuvių folkloro ansamblis „Rasa“ iš Daugpilio (Latvija).

Šalia scenos pastatytose palapinėse visą dieną veikė kūrybinės dirbtuvės, kuriose buvo eksponuojami įvairių tautybių menininkų darbai. Čia patyrusių meistrų vadovaujami žiūrovai patys galėjo karoliukais išsiuvinėti totorišką paguošalą, pasimokyti tradicinės rusų lėlių gamybos ir liaudies tapybos technikos, pasigrožėti žydų medžio drožiniais ir kt.

Kaip sakė Kauno įvairių tautų kultūrų centro, rengusio šį festivalį, projektų vadovė Inga Zinkevičiūtė, šiuo renginiu siekėme plačiajai visuomenei pristatyti tautinių mažumų kultūrą, tradicijas, papročius, o kartu puoselėti pagarbą ir toleranciją kitų tautų, religijų, kultūrų atstovams.

Festivalio globėjai: Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos kultūros rėmimo fondas, Kauno miesto savivaldybė. ■

Festivalio dalyviai

Armėnų ansamblis „Hajrenk“ (Kaunas)
Duetas „Saulėgrąža“ (Kaunas)
Lenkų dainų ansamblis „Tumelianka“ (Visaginas)
Moldavų ir rumunų ansamblis (Vilnius)
Romų ansamblis „Roma de drom“ (Vilnius)
Rusų ansamblis „Nadežda“ (Kaunas)
Rusų vokalinis ansamblis „Ruskaja pesnia“ (Kaunas)
Totorių ansamblis „Leisan“ (Kaunas)
Totorių bendrijos „Nur“ ansamblis „Leisan“ (Klaipėda)
Ukrainiečių ansamblis „Smerička“ (Kaunas)
Ukrainiečių meno ansamblis „Kalyna“ (Visaginas)
Vokalinis ansamblis „Serdečnaja pesnia“ (Alytus)
Vokalinis duetas „Elegija“ (Alytus)
Vokiečių bendrijos choras (Klaipėda)
Vokiečių kultūros bendrijos „Kulturverband“ ansamblis (Kaunas)
Žydų dainų ir šokių ansamblis „Fajerlech“ (Vilnius)

Aštuntoji kūrybinė folkloro mokykla ir festivalis "Tradicija" Palangoje

Varsa Zakarienė

Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro direktorės pavaduotoja

Festivalio dalyviai prie Gintaro muziejaus Palangoje.

RENGINIO ORGANIZATORĖ – FOLKLORISTŲ ŠEIMA

Aštuntosios kūrybinės folkloro mokyklos ir festivalio „Tradicija" Palangoje organizatoriai ir įkvėpėjai – Slavų tradicinės muzikos mokyklos ir Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro vadovai Irena ir Nikolajus Zacharovai.

Folkloristų šeima per dešimtmetį, pragyventą Lietuvoje, sukūrė tradicinio slavų dainavimo mokyklą. Su šios mokyklos ansambliu „Arinuška" jie pasiekė puikių meninių rezultatų, taip pat įtraukė į folklorinę veiklą daugybę vaikų iš įvairių socialinių sluoksnių. Šiandien ansamblis koncertuoja prestižiniuose Lietuvos folkloro festivaliuose „Baltica", „Skamba skamba kankliai", dažnai gastroliuoja užsienyje. Dalyvaudami Palangos festivalyje „Tradicija", meistriškumo pamokose, ansamblio „Arinuška" nariai nuolat tobulina savo gebėjimus, pasisemia idėjų naujam koncertiniam sezonui.

Be festivalio organizatorių, seminare dalyvavo Baltijos šalių tautinių mažumų folkloro atlikėjai, taip pat tautinių tradicijų puoselėtojai, folklorininkai ir etnomuzikologai iš Rusijos, Ukrainos, Lenkijos, Latvijos ir Lietuvos. Seminaro metu buvo svarstomos aktualiausios tradicinio folkloro interpretavimo problemos. Pavyzdžiui, daugelyje Rusijos aukštųjų meno mokyklų, kuriose dėstomas tradicinis folkloras, yra sukurtos specialios dainavimo metodikos, pagrįstos tradicinio dainavimo įrašų studijavimu ir patirtimi, sukaupta etnomuzikologinėse ekspedicijose. Taip pat stovykloje buvo mokoma muzikavimo tradiciniais liaudies instrumentais, tradicinio šokio, studijuojama rusų liaudies teatro tradicija. Su dideliu susidomėjimu svečiai klausėsi paskaitų apie lietuvių tradicinę muziką, gilinosi į Lietuvos regionų savitumus, domėjosi instrumentine muzika ir mokėsi muzikuoti lietuvių liaudies instrumentais.

ATVYKO DAUG ŽYMIŲ SPECIALISTŲ

Festivalio atidarymas įvyko Palangos Tiškevičių rūmų parke Joninių išvakarėse. Dalyviai praėjo pro improvizuotus vartus ir pagal bendrus slavams ir baltams papročius buvo apšlakstyti vandeniu. Folkloro kolektyvai padainavo keletą dainų, atliko šokių. Iki vėlaus vakaro netilo dainos, sukosi rateliai, griežė armonikos. Vakaro metu buvo pristatyti meistriškumo kursų vadovai.

Į festivalį atvyko daug žymių savo srities specialistų. Tai Vladimiras Ivanovas – visame pasaulyje koncertuojančios rusų folkloro grupės „Ruskaja muzika" vadovas, Tatjana Molčanova ir Jesenija Besonova – Voronežo menų akademijos profesorės Galinos Sysojevos absolventės, pradėjusios savarankišką folklorinę veiklą. Tradicinio slavų dainavimo mokė etnomuzikologė iš Lenkijos Liublino miesto dr. Eva Grochovska. Ji dirbo su lenkų folkloro grupe. Tradicinių šokio ir kostiumo gamybos meistriškumo pamokas vedė Snežana Goviadinova iš Podolsko (Rusija) folkloro centro „Istoki". Baltarusiškų šokių mokė etnochoreologas iš Minsko Sergejus Vyskvarka, žinomas Baltarusijos etnografas, vaikų meno kolektyvų vadovas. Tradicinio liaudiško teatro ir išgyvenimo laukinėje gamtoje pamokas vedė Michailas Besonovas iš Podolsko. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos docentas Rytis Ambrazevičius vedė tradicinės muzikos transkribavimo užsiėmimus, skaitė paskaitas apie lietuvių folklorinio dainavimo ypatumus. Etnomuzikolo-

gė Varsa Zakarienė mokė muzikuoti lietuvių tradiciniais instrumentais.

Maloniai nustebinti folklorinio dainavimo būdų ir technikų gausos buvo chorinio dainavimo specialybę turintys muzikos pedagogai. Susipažinti su turtinga kaimyninių šalių tradicinio dainavimo mokymo patirtimi į stovyklą atvyko žinomų lietuvių folkloro kolektyvų vadovai ir dalyviai, etninės kultūros mokytojai.

VYKO ĮTEMPTAS DARBAS

Kursų metu vaikai ir suaugusieji buvo suskirstyti į grupes pagal amžių ir muzikavimo galimybes. Mažiausieji mokėsi pagrindinių šokio judesių ir elementariausių žingsnių, vyresnieji – sudėtingos tradicinės rusų šokio improvizacijos ne tik meistriškumo kursų metu, bet ir kopijuodami vienas kitą vakaronėse. Sudėtingą pietų slavų dainavimo sistemą bandė „įkąsti“ ir mažieji, ir paaugliai , ir muzikos pedagogai, tik pradėję arba besiruošiantys vadovauti folkloro kolektyvams. Pedagogės iš Voronežo instituto mokė skirtingoms folklorinio dainavimo tradicijoms būdingų garso formavimo būdo, specifiniam folkloriniam dainavimui būdingų laikysenos, kvėpavimo sistemos valdymo paslapčių. Netrukus mažiausieji iš visos širdies traukė vaikiškas daineles, padrąsėję suaugusieji vis ryžtingesniu ir spalvingesniu balsu išgaudavo garsą.

Intonavimo įgūdžių ugdymo paslapčių, labai reikalingų polifoninei Pietų Rusijos dainavimo tradicijai perteikti, mokė Vladimiras Ivanovas. Pedagogas pasiekė, kad net nedidelę folklorinio dainavimo patirtį turintiems žmonėms, pinant sudėtingo rusiško daugiabalsumo pynę, balsų suėjimas į grynuosius intervalus tapdavo tarsi „sugrįžimu į gimtuosius namus“.

Daug buvo dirbama ugdant garso lankstumą, atsakomybę už frazių išpildymą, dinamikos reguliavimą. Galų gale, įvaldžius dainavimo technikos subtilybes, buvo siekiama išmokti natūraliai improvizuoti tradicinėmis priemonėmis ir laisvai interpretuoti (tradicijoje) pasirinktą dainą.

Mažiesiems ypač įdomu buvo gaminti tradiciniams vaidinimams būtinus atributus: siūti iš audinio skudurines lėlytes, pinti juostas, rišti įvairius kutus, puošti jais šakas, kurti savitą, slavų tautoms būdingą gyvybės medį. Berniukai itin aktyviai dalyvavo „išgyvenimo“ kursuose: mokėsi senovinių rusų kovos menų, grupinių ir individualių imtynių elementų, rungtyniavo įvairiuose fizinę ištvermę ugdančiuose žaidimuose. Daugelis stovyklautojų triskart per dieną maudėsi jūroje. Tiesa, gulėti paplūdimyje niekam neliko laiko. Net vaikus atlydėjusios mamos labiau domėjosi veikla meistriškumo kursuose negu pliažo malonumais.

FESTIVALIO VAINIKAS – DIDYSIS KONCERTAS

Birželio 30 d. Palangos Gintaro muziejaus rūmų židinio salėje buvo surengtas Didysis festivalio koncertas. Čia dalyvavo labiausiai patyrę tradicinio folkloro kolektyvai: „Arinuška” (Vilnius, vadovai Irena ir Nikolajus Zacharovai), „Volia“ (Voronežas, vadovė Galina Sysojeva), „Ruskaja muzika“ (Maskva), „Obereg“ (Maskva, vadovė Jelena Boronina), „Socvetije“ (Maskva, vadovė Julija Cariova), „Istoki“ (Podolskas, vadovai Michailas ir Jelena Besonovai), lietuvių folkloro ansamblio „Goštauta“ ir „Keisto folkloro grupė“ (vadovas Andrius Morkūnas), lenkų etnomuzikologė, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos absolventė Irena Vyšnevska. Vaikai su didele atsakomybe ir pagarba savo tautos tradicijoms dainavo savo krašto dainas, ėjo ratelius, grojo tradiciniais liaudies instrumentais.

Festivalio pabaigos vakaronėje vaikai ir suaugę rodė tai, ką buvo išmokę meistriškumo kursuose. Skambėjo naujai išmoktos dainos. Maloniu siurprizu tapo festivalio meistriškumo kursų vadovų ansamblis, lietuviškais skudučiais pagrojęs porą lietuvių tradicinės muzikos kūrinių. Koncerto pabaigoje buvo parodytas vaidinimas „Tradicinių vestuvių apeigų fragmentas“. Į šio vaidinimo repeticijas ir parengiamuosius darbus buvo įsitraukusi beveik visa stovykla: vienos grupės mokėsi apeiginių ratelių, kitos – ruošėsi vaidinimui, studijavo personažų reikšmes, mokėsi oracijų, tradicinių dialogų, apeiginių dainų, vestuvinių verkavimų.

Po oficialios vakaro programos, kurios metu buvo įteikti garbės raštai ir padėkos dovanos meistriškumo kursų vadovams ir geriausiems festivalyje dalyvavusiems folkloro kolektyvams, iki vėlumos nenutilo dainos, rateliai ir šokiai senajame Palangos parke. ■

R. Poberežnajos fotografijų paroda

Rusų meno galerijoje rugsėjo mėnesį veikė fotomenininkės Rajos Poberežnajos fotografijų paroda.

Pati autorė apie savo kūrybą taip sako: „Mėgstu fotografuoti žmones, įžvelgti jų sielos grožį, atverti kiekvieną invidualybę“.

R. Poberežnaja gimė Jokšanų mieste Rumunijoje. Studijavo Leningrado valstybiniame pedagoginiame institute (dabar – Rusijos Sankt-Peterburgo A. Gerceno valstybinis pedagoginis universitetas). Nuo 1972 m. gyvena Vilniuje, kur pradėjo reikštis kaip dailininkė ir fotomenininkė. Dalyvavo daugelyje personalinių ir kolektyvinių parodų Lietuvoje, Slovėnijoje, Portugalijoje, Vietname, Australijoje ir kitose šalyse.

R. Poberežnaja yra Lietuvos ir Latvijos fotomenininkų sąjungų, UNESCO kuruojamos Tarptautinės fotomenininkų federacijos FIAP narė. ■

Europos žydų kultūros diena Lietuvoje

Vilniaus choralinė sinagoga. Tautinių bendrijų namų nuotr.

Tradiciškai pirmąjį rugsėjo sekmadienį visoje Europoje vyksta Europos žydų kultūros renginiai. Rugsėjo 7-ąją renginių, skirtų šiai dienai, gausu buvo ir Lietuvoje. Vilniuje, Kaune, Kėdainiuose, Žagarėje (Joniškio rajonas) vyko koncertai, ekskursijos, diskusijos ir kt.

Vilniaus Rotušėje koncertavo solistai Liora Grodnikaitė ir Rafailas Karpis, Boriso Traubo (smuikas) vadovaujamas trio. Koncerte skambėjo kūriniai, atspindintys muzikines žydų kultūros tradicijas.

Kaune žydų kultūros tyrinėtoja Asė Gutermanaitė surengė ekskursiją miesto žydų kultūros paveldo vietomis, apžvelgė žydų muzikinės kultūros puoselėtojų veiklą tarpukario Kaune. Maironio lietuvių literatūros muziejuje grojo smuikininkas Chaimas Šusteris, prozą skaitė rašytojas Petras Venclovas.

Europos žydų kultūros diena paminėta ir Kėdainiuose. Daugiakultūrio centro vedėja Audronė Pečiulytė ekskursijos metu papasakojo apie žydų kultūros paveldo objektus mieste. Centre koncertavo Vilniaus žydų jaunimo ansamblis „Fajerlach“.

Nedidelė Žagarė Joniškio rajone rugsėjo 7-ąją alsavo žydų kultūros dvasia. Miestelio gyventojai ir svečiai buvo supažindinti su žydų nekilnojamojo kultūros paveldo objektais šiame Lietuvos kampelyje. Žagarės kultūros centre buvo surengta joniškiečio literato Jono Ivanausko fotografijų paroda „O kalnai Judėjoje judėjo“. Tautinių mažumų muzikinių tradicijų tyrinėtoja dr. Marija Krupoves-Berg skaitė paskaitą apie žydų muzikinės kultūros tradicijas. Kultūros centre buvo demonstruotas filmas „Susitikimas“. Žiūrovai taip pat klausėsi litvakų muzikos koncerto, kuriame dalyvavo Arkadijus Gotesmanas (perkusija), Valerijus Ramoška (trimitas), Borisas Kirzneris (smuikas).

Kasmet pirmąją rugsėjo savaitę visoje Lietuvoje rengiamos parodos, ekskursijos, knygų pristatymai, koncertai, kurių metu žmonės kviečiami susipažinti su naujais žydų kultūros mūsų šalyje aspektais. ■

Tautinės bendrijos – „Sostinės dienose – 2008“

Tautinių bendrijų atstovai „Sostinės dienų – 2008“ šventėje. Audriaus Žygavičiaus nuotr.

Rugsėjo 5 – 7 d. Vilniuje vyko tradicinės „Sostinės dienos – 2008“. Gedimino prospekte savo kūrinius siūlė įvairios meno galerijos, tarp jų Lenkų ir Rusų meno galerijos, veikė senovinių amatų parodos, konditeriai prekiavo saldžiąja produkcija, duonos kepėjai siūlė paragauti kaimiškos duonos, iškeptos pagal mūsų močiučių receptus. Keliose scenose vyko įvairių muzikinių grupių koncertai, gatvės teatrų festivalis.

Ypatingą nuotaiką „Sostinės dienoms – 2008“ šiemet suteikė Lietuvos tautinių bendrijų meno kolektyvų pasirodymai. Šventiniuose koncertuose dalyvavo Vilniaus lenkų dainos ir šokių ansamblis „Vilija“, baltarusių liaudies dainos ansamblis „Svitanak“, choreografinis ansamblis „Fantazija“, Vilniaus rusų folklorinis ansamblis „Arinuška“ ir kiti kolektyvai. ■

Bendradarbiaus Vilniaus ir Sankt - Peterburgo muziejai

Liepos 17 d. Vilniuje pasirašyta Literatūrinio A. Puškino muziejaus Markučiuose ir Rusijos A. Puškino muziejaus Sankt – Peterburge bendradarbiavimo sutartis.

Rusijos A. Puškino muziejus – vienas seniausių, pirmasis ir didžiausias Puškino muziejų Rusijoje. Čia saugomi meno kūriniai, susiję su Puškino gyvenimu ir kūryba, rankraščiai, beveik visi išlikę iki mūsų laikų asmeniniai poeto daiktai, jo kūrinių iliustracijos, šimtai Puškino amžininkų portretų, paveikslai, skirti jo gyvenimo įvykiams.

Literatūrinis A. Puškino muziejus Vilniuje įkurtas XIX amžiaus vidurio dvare Markučiuose, kuriame gyveno jaunesnysis poeto sūnus Grigorijus.

Pastaraisiais metais muziejus suaktyvino savo veiklą. Jis bendradarbiauja su Lietuvos, Rusijos, Baltarusijos, Italijos mokyklomis, universitetais ir archyvais, renka medžiagą apie Rusijos bajorų buitį. Čia vykdomos programos „Muziejus ir mokykla“, „Markučių dvaro archyvas“. Nuo 2001 m. vykdoma šviečiamoji jaunimo dailės meno ugdymo programa.

2007 – 2008 m. muziejus pasirašė bendradarbiavimo sutartis su Valstybiniu A. Puškino muziejumi Maskvoje, Baltarusijos valstybiniu Jankos Kupalos literatūriniu muziejumi, Vilniaus, Vilniaus pedagoginiu universitetais.

Vykdant šias sutartis, planuojama atlikti bendrus tyrimus, rengti konferencijas, keistis parodomis, publikacijomis.

O sutartis su A. Puškino muziejumi Sankt – Peterburge išplės galimybes keistis informacija ir kurti bendrus projektus. „Muziejus Markučiuose mums labai patinka, jame viskas tikra, autentiška, tačiau būtinos šiuolaikinės muziejinės technologijos ir jeigu mes šioje srityje galėsime padėti, tai labai džiaugsimės“, - sakė Sankt – Peterburgo A. Puškino muziejaus direktorius Sergejus Nekrasovas.

Peterburgiečiai atvežė į Vilnių unikalią parodą iš muziejaus grafikos fondo. Tai A. Puškino portretai, jo kūrinių iliustracijos, teatro kostiumų eskizai ir dekoracijos. Ekspozicija supažindina su XX amžiaus rusų dailininkų – grafikų tokių meistrų kaip M. Dobužinskis, V. Serovas, K. Korovinas, A. Benua, B. Kustodijevas, M. Vrubelis ir daugelio kitų darbais.

Vilniaus literatūrinio A. Puškino muziejaus direktorė Tatjana Michniova ir Sankt – Peterburgo A. Puškino muziejaus direktorius Sergejus Nekrasovas po bendradarbiavimo sutarties pasirašymo.

Audriaus Žygavičiaus nuotr.

Dėkoju visiems, kurie dalyvavo atidarant mano eilinę dailės ir foto koliažų „Akimirkos“ parodą Tautinių bendrijų namuose.

Aš esu dėkinga Lietuvos Vyriausybei, Ministrui Pirmininkui, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui už sveikinimus jubiliejinės datos proga ir aukštą apdovanojimą, kuriuo pripažintas mano ilgametis darbas ir visuomeninė veikla kultūros ir švietimo srityje.

Dėkoju Vilniaus merui, miesto tarybos „Lietuvos rusų sąjungos“ ir „Už tvarką ir teisingumą“ frakcijų nariams.

Mano gili padėka Tautinių bendrijų namų kolektyvui, Tautinių bendrijų tarybai.

Dėkoju už sveikinimus Rusijos Federacijos ambasadai Lietuvoje.

Man buvo malonu matyti šventėje Vilniaus universiteto, Dailės akademijos, Mokytojų namų ir jų klubo „Svetoč“ („Žibintas“) atstovus, mano kolegas iš „Ateities“ ir Lazdynų vidurinių mokyklų. Ačiū jiems už sveikinimus.

Dėkoju mano bičiuliams – Lietuvos rusų dramos teatro aktoriams, nevyriausybinių organizacijų lyderiams, visiems artimiesiems ir mylimiems.

Ačiū visiems už gėles, šilumą, šypsenas. Aš labai sujaudinta tokio dėmesio man ir mano gyvenimo darbui, kūrybai. Ta diena ilgai išliks mano širdyje. Aš jus visus myliu.

Galina Kuzmina.

Lenko kortelė – aktyviems bendruomenės nariams ir išlaikiusiems lenkų kalbos testą

Šiemet pradėjo veikti Lenkijos Seimo 2007 metų rugsėjo mėnesį priimtas įstatymas „Dėl lenko kortelės“. Lenko kortelė– tai dokumentas, liudijantis, kad jo savininkas priklauso lenkų tautai. Jis skirtas buvusios SSRS valstybėse gyvenantiems lenkams, kurių ten yra per vieną milijoną. Kortelės turėtojai gali naudotis įvairiomis lengvatomis. Pagal minėtą įstatymą kai kurios užsienyje gyvenančių lenkų teisės prilyginamos šios šalies piliečių teisėms.

Lenko kortelės turėtojai turi teisę nemokamai gauti ilgalaikę vizą, suteikiančią teisę daug kartų kirsti Lenkijos sieną; legaliai dirbti šioje šalyje be atskiro specialaus leidimo; užsiimti verslu kaip ir Lenkijos piliečiai; nemokamai mokytis pagrindinėje, vidurinėje ir aukštojoje mokyklose tais pačiais pagrindais kaip ir Lenkijos piliečiai; kreiptis dėl finansinės paramos ir stipendijų, skirtų Lenkijoje besimokantiems užsieniečiams; skubiais atvejais nemokamai gydytis Lenkijos gydymo įstaigose tais pačiais pagrindais kaip ir Lenkijos piliečiai; siekti valstybės ir savivaldybių finansinės paramos, skirtos palaikyti užsienio lenkus. Jiems bus suteikiama 37 proc. nuolaida kelionėms traukiniais ir nemokami bilietai į nacionalinius šalies muziejus.

Lenkijos Respublikos Prezidentas Lechas Kačinskis (Lech Kaczynski) (dešinėje) įteikia Lenko kortelę.

Mariano Paluškevičiaus nuotr.

Tačiau lenko kortelė automatiškai nesuteikia pilietybės, teisės nuolat gyventi Lenkijos teritorijoje ar teisės be vizos kirsti valstybės sieną.

Lenko kortelė gali būti įteikiama asmeniui, kuris Lenkijos Respublikos konsulo ar kito įgalioto asmens akivaizdoje pateiks raštišką deklaraciją dėl priklausymo lenkų tautai. Pretendentas kortelei gauti turės įrodyti, kad mažiausiai vienas iš tėvų, senelė ar senelis arba prosenelė ar prosenelis buvo lenkų tautybės arba buvo Lenkijos pilietis. Be to, reikės pateikti rašytinę lenkų organizacijos pažymą, kad jis ar ji aktyviai dalyvauja lenkų tautinės mažumos veikloje, siekiant išsaugoti lenkų kalbą ir kultūrą.

Ypač nusipelniusiems asmenims Lenkijos konsulas gali įteikti lenko kortelę be pažymos.

Lenko kortelė galioja dešimt metų ir gali būti pratęsta.

Visi pretendentai laiko kalbos testą – turi perskaityti siūlomą tekstą, papasakoti apie save ir savo šeimą, dalyvauti nedideliame pokalbyje. ■

Lietuvos pilietėms suteikti Ukrainos apdovanojimai

Ukrainos prezidentas Viktoras Juščenka trims Lietuvos pilietėms už asmeninį indėlį, stiprinant Ukrainos autoritetą pasaulyje bei informacijos apie šios šalies pasiekimus sklaidą suteikė valstybinius apdovanojimus.

Trečiojo laipsnio kunigaikštienės Olgos ordinu apdovanota ukrainiečių sekmadieninės mokyklos Klaipėdoje vadovė Nadija Lukina. Trečiojo laipsnio ordinu „Už nuopelnus“ apdovanota Visagino tautinių kultūrų centro direktorė Irina Kuznecova ir Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė. ■

Paminėtas Armėnijos nepriklausomybės jubiliejus

Tą popietę Vilniaus Rotušėje skambėjo armėnų kalba, dainos, šokių muzika. Lietuvos armėnų bendrijos nariai, svečiai minėjo Armėnijos Respublikos 90-ąsias nepriklausomybės metines.

Lietuvos armėnų bendruomenę šventės proga sveikino Seimo Tarpparlamentinių ryšių su Armėnijos Respublika grupės pirmininkas Algis Kašėta.

Pranešimą apie Armėnijos valstybės istoriją, sunkų ir sudėtingą armėnų tautos nueitą kelią per daugelį amžių, kovas dėl išlikimo savoje žemėje skaitė bendrijos narys Ruslanas Arutiunianas.

Armėnija buvo pirmoji pasaulio valstybė, kurioje krikščionybė tapo oficialia religija.

Armėnų tauta pirmoji XX amžiuje patyrė genocidą. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Turkijos vyriausybės įsakymu apie 1,5 mln. armėnų buvo iššudyta, šimtai tūkstančių išvaryta per visą Turkiją į Sirijos ir Mesopotamijos dykumas. Pakeliui jie buvo apiplėšinėjami, prievartaujami, moterys ir vaikai pardavinėjmi ir žudomi, nedaugelis pasiekusiųjų dykumas ten mirė badu ir nuo ligų.

Po bolševikinės revoliucijos ir Bresto taikos Rusijos armija paliko frontą. Turkijos armija pradėjo puolimą Pietų Kaukaze. Armėnams iškilo genocido pavojus Rusijos imperijai priklausiusioje Rytų Armėnijoje. Skubomis iš rusų armijoje tarnavusių armėnų ir savanorių suburta armija, likus 50 km iki Jerevano, sustabdė turkų puolimą ir privertė trauktis. Atsirado galimybė sukurti valstybę ir Armėnų tautos taryba 1918 m. gegužės 28 d. paskelbė nepriklausomą Armėnijos Respubliką bei pradėjo derybas su turkais.

Armėnijos Respublika gyvavo tik pustrečių metų. 1920 m. rudenį bolševikų Rusija ir Mustafos Kemalio Turkija susitarė, bendromis jėgomis sunaikino Armėnijos Respubliką ir pasidalino jos teritoriją. 1920 m. Maskvos Rusijos ir Turkijos sutartimi Turkijai atiteko Karso ir Surmalu sritys (su Araratu), ten armėnai buvo iššudyti, dalis išbėgo. Savo pusėje 29 800 kvadratinių kilometrų teritorijoje bolševikai sukūrė Sovietų Armėniją.

„Armėnija patyrė visus sovietinių respublikų etapus: karinį komunizmą, nepą, kolektyvizaciją su kaimo žmonių pasipriešinimu, kuris buvo žiauriai nuslopintas, 1937-1938 m. terorą, sudavusi skaudų smūgį armėnų inteligentijai, industrializaciją“, - kalbėjo savo pranešime R. Arutiunianas.

Armėnija yra homogeninė šalis. Absoliuti dauguma (97,8 proc.) gyventojų yra armėnai; kitų tautybių: jezidų -1,26 proc., rusų - 0,46 proc., asirų – 0,11 proc., dar po nedaug yra kurdų, ukrainiečių, graikų, žydų. ■

L. Fedosejevos karpinių paroda

Edita RATKUVIENĖ

Tautinių bendrijų namų
vyr. specialistė

Rugpjūčio 21 d. Tautinių bendrijų namuose atidaryta Laimutės Fedosejevos (Benešiūnaitės) karpinių paroda „Dainuoju gyvenimą“.

Menotyrininkas dr. Vytenis Rimkus taip atsiliepia apie L. Fedosejevos kūrybą: „Kai įsisavinama ir suvaldoma medžiaga ir jos apdorojimo priemonės, galima tada eiti ir nepramintais takais. Kaip tik tokiu laikytinas itin įdomus ciklas „Mano Čiurlionis“ Toks uždavinys galimas tik karpytojui, gerai jaučiančiam ir M. K. Čiurlionio kūrybos esmę, ir karpymo technikos specifiką. Štai „Karalių pasaka“: karpytoja pateikia karalių figūras, jos atpažįstamos, o jau jų apsiaustai, giria su civilizacijų pėdsakais, karalių rankose laikoma lietuviška sodybėlė spręsti ir papuošti pjaustomo popieriaus diktuojamomis galimybėmis, pasitelkta ornamentika. Šio ciklo darbuose M.K.Čiurlionis ne kopijuojamas, o einama savitos interpretacijos keliu, ieškant grafiškosios, „linijinės“ M.K.Čiurlionio tapybos raiškos“.

Laimutė Fedosejeva (Benešiūnaitė) – Lietuvos tautodailininkų sąjungos narė. 2005 m. Lietuvos kultūros ministerija suteikė autorei meno kūrėjo statusą. „Dainuoju gyvenimą!“ – šešiolikta personalinė paroda. Dalyvavo parodose Lietuvoje, Lenkijoje, Austrijoje, Rusijoje. ■

Mano Čiurlionis. VII (pagal „Pasaka. Karalaitės kelionė. II“)

Tautos savitumo neišdildė laikas

Draugiški Lietuvos didžiųjų kunigaikščių ryšiai su totorių valdovais žinomi nuo XIII amžiaus. Kovai su Kryžiuočių ordinu ir kitais priešais lietuviai į pagalbą kviesdavosi totorius. Atsirado genčių, kurios nuolat padėdavo kariauti Lietuvos kunigaikščiams ir pakviestos jų pasilikdavo gyventi Lietuvoje. Taip mūsų krašte apsigyveno pirmieji totoriai.

Vertindamas šios tautos atstovų drąsą, narsą ir ištikimybę, Vytautas Didysis Lietuvoje įkūrė pirmąsias kolonijas – totorių sodybas. Jam valdant mūsų krašte apsigyveno daugybė totorių. Pastarieji gerbė šį Lietuvos valdovą, jo vardą minėdami net šventinėse maldose.

Bėgant metams dalis totorių susiliejo su kitomis Lietuvoje gyvenančiomis tautomis ir prarado savo nacionalinius bruožus, tačiau dauguma jų iki šiol sugebėjo išsaugoti tautinį savitumą, religiją, tradicijas ir papročius. Apie tai kalbėjomės su Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininku Ipolitu Makulavičiumi.

Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkas I. Makulavičius puikiai žino totorių tradicijas ir papročius.

Rita Krušinskaitė

ŠIMTALAPIS ŠIMTALAPIUI NELYGUS

Totorių nacionalinis pyragas – šimtalapis. Kažkada šiuos skanius kepinius, įdarytus razinomis ir aguonomis, išimtinai kepdavo tik totorės. Tačiau jiems išpopuliarėjus, šimtalapius pradėjo kepti ir lietuvės. Dabar šimtalapių galima ne tik paragauti iškeptų pagal asmeninius užsakymus, bet ir nusipirkti beveik visuose didesniuose prekybos centruose.

Tačiau žinovai sako, kad daugelio pyragų, parduodamų parduotuvėse, net lyginti su tikruoju totorišku neverta – jį moka iškepti tik totorės.

„Tikrą totorišką pyragą galima iškepti tik duonkepėje krosnyje ant kaltinės baltojo ketaus keptuvės. Visus kitus šimtalapius, keptus net ir pačių totorių, bet dujinėse ar elektrinėse orkaitėse, vadinu išsigimėliais“, - sako I. Makulavičius.

Kitą totorišką patiekalą koldūnus irgi nėra taip paprasta, kaip gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio, pagaminti. Anksčiau koldūnai būdavo gaminami ne vieną parą. „Norint gerus koldūnus pagaminti, reikia daug laiko. Mano mama ir močiutė šį patiekalą pradėdavo gaminti ketvirtadienio popietę. Pirmiausia atsinešdavo sūdytos jautienos arba avienos, ją išmirkydavo, po to nusausindavo ir atšaldydavo“, - nacionalinės virtuvės paslaptimis dalinosi I. Makulavičius. - „Mėsą smulkindavo ne mėsmale, bet supjaustydavo peiliu 3-5 milimetrų dydžio kubeliais. Tada šitaip susmulkintą dar kartą smulkindavo ant specialios lentelės su paaukštintais krašteliais dviem kryžmai laikomais peiliais. Tada ją sumaišydavo su supjaustytu lajumi ir palikdavo per naktį stovėti šaltoje patalpoje. Šeštadienio rytą mėsą išmaišydavo su prieskoniais ir darydavo koldūnus“.

Totoriai savo didžiuosius koldūnus mėgsta valgyti ne su spirgučiais ar grietine kaip lietuviai, bet su krienais.

Pasak I. Makulavičiaus, jo tautiečiai nevalgo kiaulienos rūpindamiesi savo sveikata, nes joje yra daug cholesterolio, nevalgo ir plėšriųjų paukščių, mintančių maita, mėsos. „Juk jie nešvarūs“, - tvirtina save gerbiantis totorius.

TUOKTUVĖS IR KRIKŠTYNOS

Per daugelį šimtmečių kai kurias tradicijas totoriai perėmė iš lietuvių. Totoriams atsikėlus į Lietuvą, buvo leista vesti kitatikes. Kaip teigė I. Makulavičius, mišrias šeimas sukūrę tautiečiai greičiausiai nutautėjo. Tie, kurie tuokėsi tarpusavyje, sugebėjo išsaugoti senuosius papročius ir perduoti juos naujoms kartoms.

Sovietmečiu, kaip ir visų kitų tautų atstovai, totoriai tuokdavosi civilinės metrikacijos skyriuose. Dabar jaunuosius imamas (šventikas – aut. past.) gali sutuokti ir namie. „Jungtuvių ceremonija būna neįmantri: prie užtiesto stalo perskaitoma malda ir palaiminami jaunavedžiai. Tada viskas vyksta kaip ir lietuviškose vestuvėse – užtveriamas kelias, grįžus namo reikia iš persirengėlių išsipirkti stalą“, - pasakojo bendruomenės pirmininkas.

Ir štai jaunoje šeimoje gimsta kūdikis. Pagal musulmonų papročius nėra krikšto tėvų. Tačiau Lietuvos totoriai nusižiūrėjo šią tradiciją iš krikščionių. Vardo suteikimo apeigos, vadinamos azanu, vyksta kūdikio tėvų namuose. Kūdikis guldomas ant pagalvės, kuri dedama ant stalo. Šalia kūdikio padedamas Koranas, dvi uždegtos žvakės, duona, druska ir vanduo. Sukalbėjęs maldą imamas tris kartus ištaria kūdikio vardą, kad šis atmintų jį iki paskutinio teismo dienos. Anot totorių, vardą vaikui stengiamasi duoti kuo anksčiau, kad sukalbėta malda jį apsaugotų nuo nuo galimų nelaimių ir jis augtų Dievo malonėje. Mažieji totoriukai turi vieną vardą, antro, šventojo, jiems nesuteikiama. Daugeliui mažylių tėvai išrenka tuo metu

populiarius vardus, nieko bendro neturinčius su tikėjimu. Pasitaiko ir grynai lietuviškų – Juozas, Jonas. Kai kurie lietuviški vardai turi totoriškus atitikmenis: Stepas – Mustafa, Motiejus – Machmudas, bet dažniausiai šių vardų savininkai vadinami lietuviškais.

Pasak bendruomenės pirmininko, totorių namai yra labai tvarkingi, švarūs ir kuo toliau, tuo mažiau skiriasi nuo lietuvių namų, labai dažnai net negalėtum pasakyti, kokios tautybės žmogus juose gyvena. Nieko išskirtinio būstuose nėra. Religingų lietuvių namuose ant sienų kabo šventųjų paveikslai, o totorių namuose – gražiai įrėmintos maldos iš Korano. Reikalas tas, kad islame nėra nei pranašų, nei paties Dievo paveikslų.

MIRUSIEJI LAIDOJAMI NAMELYJE

Pagal islamo papročius mirusįjį reikia palaidoti „su ta pačia saule“. Tačiau šios tradicijos Lietuvoje beveik nesilaikoma. Anot totorių, taip buvo laidojama anksčiau, kai žmonės gyveno sėsliai. Dabar, giminėms išsibarsčius ne tik po visą Lietuvą, bet ir užsienį, laidotuvės gali užtrukti dvi ir tris dienas.

Pasikeitė ir kitos laidojimo tradicijos. Anksčiau mirusieji būdavo šarvojami be karsto, įsupami į drobulę, o dabar tai vis rečiau pasitaiko. Mirę musulmonai, kaip ir kitos religijos išpažinėjai, aprengiami drabužiais ir guldomi į karstą. Tik kai kurie religingi vyresnio amžiaus totoriai laidojami uždengti drobule, be karsto dangčio, šis irgi užkasamas kape. Musulmonui kapo duobėje statomas piramidės formos lentinis namelis, kad mirusysis, aplankius jį angelams po keturiasdešimt dienų, galėtų atsisėsti atsakinėdamas į jų klausimus.

„Pagal musulmoniškų kraštų tradicijas į kapines vyksta tik vyrai, tačiau Lietuvos musulmonai griežtai šio papročio nesilaiko. Moterys gali mirusįjį palydėti į kapus, tik privalo vilkėti ilgus sijonus arba mūvėti kelnes“, - kalbėjo apie laidojimo papročius I. Makulavičius.

Kaip lietuviai laidotuvių dalyvius pakviečia gedulingų pietų, taip ir totoriai, palydėję mirusįjį, ceremonijos dalyvius kviečia paskutinių velionio vaišių.

Raižių kaimo (Alytaus rajonas) totoriai grįžta po pamaldų iš mečetės

Zitos Stankevičienės nuotr.

Paprastai totoriaus kapą ženklina du akmenys – didesnis ties mirusiojo galva, mažesnis – ties kojomis. Kapai negali būti aptverti, nes totoriai laiko visus žmones lygiais, todėl niekas neturi atsiriboti. Šiais laikais statomi antkapiai su užrašu ir musulmoniška simbolika – užrašas yra kitoje paminklo pusėje, atsistojus prieš kapą matomas tik paprastas akmuo.

„Anksčiau musulmonai žvakes mirusiesiems uždegdavo mečetėse. Dabar, kai yra elektra, jos degamos kapuose, Ramadano (Pasninko) išvakarėse. Kas nori, ateina ir uždega žvakes, tai kažkas panašaus į Visų šventųjų dieną Lietuvoje“, - lygino totoriškas ir lietuviškas tradicijas I. Makulavičius.

DIDŽIAUSIA DVASINĖ VERTYBĖ – RELIGIJA

Lietuvos totoriams didžiausia dvasinė vertybė – jų religija. Tik dėl jos ilgus šimtmečius pavyko išsaugoti savo tautos papročius, dvasinę kultūrą.

„Tačiau išpažindami savo tikėjimą, totoriai neignoravo kitų religijų. Jiems nuo kūdikystės būdavo skiepijama pagarba kitos tautybės žmogui“, - tvirtino I. Makulavičius.

Pirmosios mečetės Lietuvoje buvo pastatytos XV a. pradžioje, Vytauto Didžiojo laikais. Skirtingu metu Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje buvo skaičiuojama penkiasdešimt religinių šventovių. Lietuvos totorių mečetės, palyginti su musulmoniškų kraštų maldos namais, yra labai kuklios ir iš išorės, ir iš vidaus. Dažniausiai tai kvadratinės formos mediniai pastatai su kūginiais stogais. Virš stogo esantis bokštelis – minaretas, papuoštas musulmonų religijos simboliu – Pusmėnuliu ir penkiakampe žvaigžde. Kiekvienoje mečetėje yra priemenė, kurioje tikintieji palieka batus. Mečetės vidus padalytas į dvi dalis, nes pagal islamą maldos metu tikintieji negali matyti priešingos lyties asmenų. Dešinėje pusėje esanti didesnė – skirta vyrams, mažesnioji – moterims. Abi dalis skiria plona pertvara su ertmėmis, uždengtomis užuolaida. Kiekviena dalis turi atskirą įėjimą. ■

Pamąstymai kalbų politikos klausimu

Neretai žiniasklaidoje arba oficialių asmenų pareiškimuose skamba pavojaus varpai dėl lietuvių tautos ir lietuvių kalbos likimo. Skirtingi autoriai bando įtikinti visuomenę, kad esame atsidūrę ties praraja ir todėl būtina griebtis kažkokių radikalių priemonių, kurios leistų išgelbėti Lietuvą nuo pražūties.

Imantas MELIANAS

Kalbant apie lietuvių tautos išnykimą, kaip pagrindinė problema paprastai nurodoma emigracija ir jos mastai. Tuo pačiu dažniausiai primenama, kad išvažiavusius Lietuvos gyventojus netrukus pakeis imigrantai iš egzotiškų šalių. Kai kurie autoriai baugina mus, kad iki šio amžiaus pabaigos daugumą Lietuvos gyventojų sudarys mulatai ir kiti „neaiškios rasės“ žmonės, o Lietuva neteksianti savo tapatybės.

Gal ir galima pritarti nuomonei dėl Lietuvai iškilusių grėsmių, bet tikrai tai nėra naujieji imigrantai (ypač turint omenyje, kad Lietuva yra ne tiek imigrantus priimanti, kiek pati juos skleidžianti šalis). Kaip pagrindines grėsmes vertėtų nurodyti mūsų visuomenės apatiją ir abejingumą šalyje vykstantiems procesams, jos pilietinę demotyvaciją ir moralės smukimą. O imigrantai iš svečiųjų šalių nėra tiek gausūs, kad būtų galima pradėti kalbėti apie kažkokią „svetimų kultūrų invaziją“, juolab kad didžioji minėtų imigrantų dalis užtrunka Lietuvoje palyginti neilgam – nuo kelių mėnesių iki kelių metų. Panašu, kad šiuo atveju mes turime reikalą ne su nuoširdžiu susirūpinimu Lietuvos ateitimi, o su maskuojamomis rasizmo apraiškomis.

Su panašia „argumentacija“ susiduriame ir kalbėdami apie valstybinės lietuvių kalbos likimą. Kaip jos „konkurentės“ arba net potencialios „žudikės“ įvardinamos užsienio ir Lietuvos tautinių mažumų kalbos. Kažkam kelia siaubą pati mintis leisti dubliuoti Lietuvos vietovėse, kuriose kompaktiškai gyvena tautinės mažumos, viešuosius užrašus jų gimtosiomis kalbomis. Lygiai taip pat bandoma „ginti lietuvių kalbą“ nuo asmenvardžių fiksavimo dokumentuose gimtąja kalba, nors beveik visoje Europoje tautų, vartojančių lotynų raidyną, tikriniai vardai rašomi ne fonetiškai („iš klausos“), o originalo rašyba. Sunku suprasti, kokiu būdu lietuvių kalbai gali pakenkti Ąžuolų gatvės pavadinimo kur nors Šalčininkuose dubliavimas lenkiškai – „Dębowa“, arba sovietinės okupacijos metais išdarkytos pavardės „Sokolovskij“ atstatymas ankstesne forma - „Sokołowski“. Dar kitiems užkliūva Lietuvos nacionalinio transliuotojo laidos tautinių mažumų kalbomis. Matomai nesuvokiama, kad dingus šioms laidoms, informacija nelietuvių tautybių Lietuvos Respublikos piliečiams bus pateikiama svetimų, ne visada Lietuvai draugingų valstybių transliuotojų.

Ypač liūdna, kai valstybinės, gimtosios ir užsienio kalbų reikalingumo ir jų funkcijų skirtinybių nesuvokia valdiškų institucijų vadovai. Štai neseniai, Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos proga, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkė Irena Smetonienė, rengianti 2009 – 2012 metų Valstybinės kalbos politikos gaires, pareiškė, kad „reikia susirūpinti lietuvių kalbos statusu“. Anot jos, „mokslas, sportas, pramogos, darbo santykiai pereina prie anglų kalbos“. Ir toliau: „Lietuvių kalbai gresia išnykimas. Anglų kalba kelia tokią pat grėsmę, kaip sovietmečiu – rusų... Dabar, atrodo, yra tokie pat planai – viską padaryti angliškai“.

Siekdama sureikšminti savo teiginius, I. Smetonienė rėmėsi kitų šalių patirtimi: „...vokiečiai, prancūzai, ispanai kelia tokias pat problemas“ ir anoniminiais autoritetais: „...kalbos teoretikai dar neprognozuoja (bent už tai ačiū – I. M.), jog mūsų kalba mirtų per pastarąjį šimtmetį. Bet ką gali žinoti? Akmuo nuo kalno gali pajudėti tokiu greičiu, kad net nesustabdysi“.

Suprantama, kai kas nors susirūpina baigiančios išnykti Australijos aborigenų genties kalba, kaip kokia nors endemine vabzdžių rūšimi. Bet lietuvių kalba – valstybinė nepriklausomos valstybės – Lietuvos Respublikos kalba ir viena iš oficialiųjų Europos Sąjungos kalbų. Pasaulyje ja šneka maždaug 3,5 milijono žmonių, ji funkcionuoja kaip oficialios raštvedybos, mokslo, mokymo, žiniasklaidos, grožinės literatūros (ir apskritai kultūros), religijos, karybos, teisės, verslo ir sporto kalba, taip pat tradicinių tarmių ir įvairiausių slengų pavidalu. Tai - jau daugiau kaip prieš šimtmetį sunorminta, visiškai pilnavertė ir gyvybinga kalba, pagal savo dabartinį išsivystymą atitinkanti švedų, olandų, portugalų, graikų, vengrų, suomių ir kitų Europos kalbų funkcinės brandos laipsnį. Kyla klausimas, kam ir kodėl reikalingas toks jos menkinimas ir tautinio nevisavertiškumo jausmo skatinimas?

Panašu, kad pagrindinė šio nesusipratimo priežastis – kalbų funkcinės paskirties ir tam tikros jų gradacijos nesuvokimas, jų ignoravimas. Joks ypatingo statuso dirbtinis suteikimas nepakeis realios, objektyvių sąlygų suponuojamos situacijos. Yra kalbos, istoriškai įsitvirtinusios pasauliniu mastu (ta pati anglų kalba), yra tarpvalstybinio ir regioninio komunikavimo kalbos (prancūzų, vokiečių, ispanų, arabų, rusų, suacheli etc.), ir yra nacionalinės valstybinės kalbos (lietuvių, lenkų, vengrų, švedų, japonų, turkų etc.). Be to, yra tautinių

mažumų vartojamos kalbos (tarp kurių reikėtų išskirti kompaktiškai ir dispersiškai gyvenančių mažumų kalbas) ir, pagaliau, nykstančios kalbos, kurios jau nepajėgia visavertiškai vykdyti vidinio (juolab išorinio) sociumo komunikavimo funkcijos.

Ta pati kalba skirtingomis sąlygomis gali būti valstybinė (lietuvių Lietuvoje ar lenkų Lenkijoje) arba tautinės mažumos kalba (lenkų Lietuvoje ar lietuvių Lenkijoje). Lenkų kalba Lietuvoje yra ne tik užsienio ir lenkų tautinės mažumos kalba, bet ir buvusi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kulto (nuo1387 m. iki pat XIX a. pabaigos), kultūros (nuo XVI a. iki XIX a. pabaigos) ir oficialiosios raštvedybos (1697 – 1795 m.) kalba. Kitaip kalbant, viena iš istorinių (šalia lotynų ir bažnytinės slavų) Lietuvos kalbų. Atitinkamai ir anglų kalba Lietuvoje yra ryšių su išoriniu pasauliu ir jame sukurtų mokslo, technikos ir kultūros lobynų įsisavinimo kalba. Juk niekada nebus taip, kad dažnas Lietuvos gyventojas išmoktų visas pagrindines pasaulio kalbas. Sunkiai tikėtina ir tai, kad mes (ir visos kitos pasaulio tautos) turėsime galimybę išsiversti iš anglų kalbos viską, kas yra ja sukurta arba į ją išversta (tas ir nėra būtina).

Natūralūs kalbų tarpusavio konvergencijos ir interferencijos procesai vyksta visame pasaulyje, bet paprastai jie tik praturtina sąveikaujančias kalbas. Šiuo metu lietuvių kalbai negresia jokia užsienio (arba Lietuvos tautinių mažumų) kalba; nėra jokio pagrindo teigti, jog kažkuri kalba galėtų išstumti mūsų valstybinę kalbą iš oficialios raštvedybos, grožinės literatūros, mokyklos, šeimos, neformalaus bendravimo ir kitų sferų. Anglų kalbos mokėjimas tik praplečia Lietuvos gyventojų (lietuvių ir kitataučių) intelektinius horizontus, ir niekaip negali būti lyginamas su rusų kalba, kuri ir carinės priespaudos, ir sovietinės okupacijos metais buvo naudojama tik nutautinimo ir indoktrinavimo tikslams. Nesuprantama, apie, kokius planus „viską padaryti angliškai“ kalba I. Smetonienė, nes neteko girdėti apie JAV ar Didžiosios Britanijos grobuoniškus kėslus užgrobti Lietuvą ir ją „suanglinti“ arba apie Lietuvos Seimo ketinimus įteisinti anglų kalbą kaip valstybinę. Panašu, kad taip pat, kaip ir kitais panašiais atvejais, šis triukšmas keliamas dirbtinai, siekiant sureikšminti savo įstaigos įvaizdį. Na, o jeigu Lietuvoje iš tikrųjų prasidės anglų kalbos varžymas, mūsų visuomenė nuo to tik nukentės. ■

Etninių mažumų istorija: nuo LDK iki šių dienų*

Prieš kelerius metus Grigorijus Potašenko parengė straipsnį „Lietuvos tautinės mažumos“, kuris, gausiai iliustruotas, pasirodė atskiru leidiniu. Dabar siūlomas kiekvienam, kas domisi Lietuvos etninėmis mažumomis ir jos daugiakultūre istorija, leidinio tęsinys – gerokai didesnis už pirmąjį.

Leidinyje nagrinėjama etninių mažumų situacija mūsų valstybėje penkiais skirtingais laikotarpiais: klasikiniu (XIII–XVIII a.), imperiniu (1795–1915 m.), pirmosios Lietuvos Respublikos (1918–1940 m.), totalitariniu (1940–1990 m.) ir antrosios Lietuvos Respublikos laikotarpiu (1990–2007 m.). Aptariamos etninės mažumos — senovės baltų gentys, lenkai, rusai, vokiečiai, italai, romai, armėnai, škotai, anglai, žydai, totoriai, karaimai. Daugiausia dėmesio skiriama iki šiol mažai tyrinėtam Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) laikotarpiui. Leidinys gausiai iliustruotas.

Tai knyga apie įvairios etninės kilmės žmones ir jų veiklą nuo XIII a. iki šių dienų, veiklą, kuri darė įtaką senosios ir tebedaro šiuolaikinės Lietuvos likimui, visuomenei ar tiesiog paliko čia pėdsakus.

Lietuva buvo ir lieka įvairių konfesijų bei tautų valstybė. Kartu su lietuviais ir rusėnais (dabartinių baltarusių ir ukrainiečių protėviais) LDK nuo XV–XVI a. gyveno daugiau nei dvidešimties etninių grupių žmonės. Tai nemažas skaičius. Tarkime, dar 1923 m. Lietuvoje gyveno 26 tautybių žmonės, o po sovietmečio, nulėmusio gan gausios ir daugiatautės migracijos pobūdį, šių dienų Lietuvoje tautybių galima priskaičiuoti net 115. Jau XIV–XV a. LDK tapo viena žymiųjų Europos valstybių, o pagal plotą – viena didžiausių. Lietuva visada pasižymėjo etnine, religine ir kultūrine įvairove. Čia sugyveno skirtingos etninės grupės ir nepanašūs žmonės, kryžiavosi prekybiniai keliai, religinės tiesos, kultūrinės epochos bei mados, susidurdavo didžiųjų galybių interesai.

Etninės mažumos dabartinėje Lietuvoje yra neatsiejama daugiakultūrės visuomenės gyvenimo dalis.

G. Potašenko yra Vilniaus universiteto Kultūrinių bendrijų studijų centro direktorius. Jo mokslinių tyrinėjimų ir pedagoginio darbo sritis – Lietuvos rusų sentikių istorija ir kultūra. Šiomis temomis yra parašęs daug straipsnių, perskaitęs pranešimų konferencijose, išleidęs knygų. ■

*Grigorijus Potašenko. Daugiatautė Lietuva. Lietuvos etninių mažumų istorija. Kaunas, Šviesa, spalv., iliustr. 2008, 78 p.

Koranas pirmą kartą išleistas lietuviškai*

Šventoji musulmonų knyga Koranas pirmą kartą išleistas lietuvių kalba. Ją išvertė poetas Sigitas Geda, o išleido vilniškė leidykla „Kronta“.

Koranas – islamo išpažinėjų pagrindinė religinė knyga. Ji yra religinių, dogminių, mitologinių ir teisinių tekstų rinkinys. Iš pradžių Koranas plito žodine forma, vėliau įgavo rankraštinės knygos pavidalą.

Laikui bėgant Koranu pradėjo domėtis ir kitų religijų atstovai. Pirmoji kalba, į kurią buvo išverstas Koranas, - lotynų (1140 m.). Iki pat XVII amžiaus europiečiai Koraną skaitė lotyniškai. 1647 m. Koranas išleistas prancūzų, vėliau – ir kitomis kalbomis. Iki šiol Koranas išverstas į daugiau kaip 60 pasaulio kalbų. Egzistuoja net 108 vertimai į anglų kalbą.

Lietuvoje pirmas Korano komentarų vertimas pasirodė 1830 m. Vilniuje: totoriaus Juzefo Sobolevskio „Mahometo arba islamo tikėjimo aiškinimas. Korano ir Pranašo įsakymų, vadinamų chadistų ištraukos“ (lenkų k.).

Koranas padarė didelį poveikį islamo tautų kultūros raidai. Jis davė pagrindą musulmonų teologijai, arabų teisės, kalbos mokslams, lėmė jų filosofijos, istorijos raidą. Koranas yra pirmasis arabų raštijos ir vienas žymiausių pasaulinės poezijos paminklų, padaręs didelę įtaką visai Rytų ir kitų kraštų literatūrai.

Nežiūrint palyginti brangios Korano kainos (apie 90 litų), jis aktyviai perkamas. „Baltų lankų“ knygyno duomenimis, rugpjūčio mėnesį Koranas tarp dešimt labiausiai perkamų knygų vienu metu užėmė aštuntą vietą.

Pernai Koranas pasirodė estų kalba. Visas dviejų tūkstančių tiražas buvo išpirktas per vieną dieną, nors knyga kainavo gana brangiai – apie 150 litų. ■

*Koranas. Vertė Sigitas Geda. Vilnius: Kronta, 2008, 561 p. 1000 egz.

Leidinys apie Tauragės tautines mažumas pasiekė Australiją

Šimtmečiais Tauragės krašte gyvenusios žydų ir vokiečių bendruomenės išnyko Antrojo pasaulinio karo metais. Apskrities centre dabar gyvena vos vienas kitas žydas.

Tauragės kultūros paveldo tarnybos vadovas Edmundas Mažrimas ir vyriausiasis specialistas Jonas Liorančas surinko daug įdomios medžiagos apie šias bendruomenes ir išleido knygą „Po lemties ženklu“.

Likę gyvi leidinio herojai pasklido po visą pasaulį. Buvęs tauragiškis, dabar Australijoje gyvenantis Chaimas Denas, gavęs knygą, ją išvertė į anglų kalbą, kad galėtų perskaityti lietuvių kalbos nemokantys jo žmona ir sūnūs. Jis džiaugėsi leidiniu, kuriame rašoma apie jo tėvą, Tauragėje turėjusį audinių parduotuvę. ■

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

* * *

Sukako 30 metų žurnalui rusų kalba „Vilnius“. Praėjusią vasarą išėjo jubiliejinis 175-asis šio literatūrinio leidinio numeris.

1978 m. pasirodė pirmasis Lietuvos rašytojų sąjungos žurnalo „Litva literaturnaja“ numeris. 1989 m. žurnalas pakeitė savo pavadinimą ir tapo „Vilnius“, tačiau jo paskirtis liko ankstesnė – reguliariai informuoti rusakalbius skaitytojus apie pačias įdomiausias lietuvių literatūros naujienas, spausdinti Lietuvos rusų, lenkų, baltarusių rašytojų kūrinius.

Pergyvenęs sudėtingus laikus, trejus metus iš viso nepasirodęs dėl finansinių sunkumų, šiandien žurnalas „Vilnius“ išeina du kartus per metus rusų kalba ir du kartus – anglų kalba. Jame yra šiuolaikinės prozos, poezijos skyriai, rašoma apie kultūros aktualijas.

Žurnalo dėka Lietuvos literatūrinio ir kultūrinio gyvenimo naujienos tapo prieinamos įvairiose pasaulio šalyse.

* * *

Antrą kartą uostamiestyje surengtos Slavų kultūros dienos „Paveldas“. Jų organizatorius – Klaipėdos slavų kultūrų centras ir miesto M. Gorkio vidurinė mokykla.

Dienų, kurios tęsėsi pusę mėnesio, metu surengta gausybė įvairių renginių, sukėlusių didelį klaipėdiečių susidomėjimą. Tai ir parodos, miesto tautinių bendrijų meno kolektyvų koncertai, mugė. Įvyko antrasis tarptautinis praktinis seminaras „Tradiciniai liaudies meno amatai“. Jame patyrę meistrai iš Rusijos, Baltarusijos aiškino ir demonstravo įvairių rankdarbių, amatų techniką.

„Esame labai dėkingi visiems, padėjusiems mums surengti šią šventę, pirmiausia Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės,“ – sakė Klaipėdos slavų kultūrų centro, kuriam kitąmet sueina penkeri metai, vadovė Veronika Zacharova. ■

Pasaulio graikai plojo Lietuvai

Atėnuose vyko VIII Pasaulio Juodosios jūros graikų suvažiavimas

Liepos 2 – 5 d. Atėnuose vyko VIII Pasaulio Juodosios jūros graikų suvažiavimas, į kurį atvyko atstovai iš 36 šalių. Iš Lietuvos suvažiavime dalyvavo Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ pirmininkas, Lietuvos graikų visuomeninių organizacijų asociacijos prezidentas Georgijus Macukatovas, bendruomenės narys Joanis Avramidis, Lietuvos graikų jaunimo draugijos „Argo“ pirmininkė Žana Tarapaj ir Lietuvos graikų saviveiklinio teatro vadovė Raisa Melnikova.

„Suvažiavime buvo svarstomos aktualios šiai diasporai problemos: gimtosios kalbos mokymo, tradicijų išsaugojimo, galimybės išpažinti savo tikėjimą ir kt. Palyginus su likusiame pasaulyje esančiomis graikų bendruomenėmis, ypač sunki graikų padėtis buvusiose SSRS valstybėse. Nemaža dalis jose gyvenančių graikų nežino gimtosios kalbos, toliau vyksta graikų asimiliacija, prarasta didelė dalis tautinės kultūros, sunki ekonominė padėtis“, - dalijosi savo mintimis apie suvažiavimą G. Macukatovas.

Forume Lietuvos atstovas papasakojo apie Lietuvos ir kitų Baltijos šalių graikų bendruomenių veiklą, ateities planus. Suvažiavimo dalyviai

Iš kairės: „Pontos“ bendruomenės narys Joanis Avramidis, Lietuvos graikų jaunimo draugijos „Argo“ pirmininkė Žana Tarapaj, Lietuvos graikų saviveiklinio teatro vadovė Raisa Melnikova ir Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ pirmininkas, Lietuvos graikų visuomeninių organizacijų asociacijos prezidentas Georgijus Macukatovas.

Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ nuotr.

su džiaugsmu ir pritarimu sutiko žinią, kad Lietuvoje kas dveji metai „Pontos“ rengia tarptautines konferencijas, kuriose svarstomos Bizantijos kultūros palikimo problemos. Jau įvyko trys tokios konferencijos. Kita turi įvykti 2009 – aisiais metais. Suvažiavime 20-ties šalių atstovai pareiškė norą atvykti į konferenciją, paruošti pranešimus. Lietuvos graikams pažadėta kitąmet atsiųsti dvasininką. O Lietuvos graikų saviveiklinis teatras, kuriam, beje, sukanka dvylika metų, pakviestas kitąmet atvykti į Graikiją ir parodyti savo spektaklius.

Pasklidusius po visą pasaulį po 1916 – 1923 metų Turkijos vykdyto genocido graikus šiandien vienija Pasaulio Juodosios jūros graikų konfederacija. Manoma, kad diasporai priklausančių žmonių skaičius siekia šešis milijonus. Kas treji metai vyksta Konfederacijos suvažiavimai, kuriuose renkamas jos pirmininkas, pirmasis pavaduotojas ir pavaduotojai nuo įvairių regionų. G. Macukatovas yra Pasaulio Juodosios jūros graikų konfederacijos pirmininko pavaduotojas nuo Baltijos šalių. ■

Rugsėjo 10 d., eidamas 56-uosius metus, mirė Lietuvos tadžikų bendrijos „Dusti“ („Draugystė“) pirmininkas, Tautinių bendrijų tarybos narys Turakulas Choščijevas.

T. Choščijevas vadovavo tadžikų bendrijai nuo pat jos įsikūrimo pradžios 2002-aisiais metais. Lietuvoje tadžikų gyvenama nedaug – 2001 m. surašymo duomenimis, apie 70 asmenų. Dauguma jų yra įsikūrę didžiuosiuose šalies miestuose. T. Choščijevo iniciatyva jie susibūrė į bendriją, kurios tikslas – saugoti ir puoselėti Lietuvoje gyvenančių tadžikų tautinę savimonę, skatinti tadžikų kultūrinių tradicijų atgimimą bei jų populiarinimą šalies visuomenėje, padėti tadžikams integruotis į Lietuvos socialinį, visuomeninį – politinį gyvenimą, stiprinti ryšius su istorine tėvyne. Šioje veikloje T. Choščijevas paliko nemažą pėdsaką.

Tautinių bendrijų taryba, Tautinių bendrijų namai giliai liūdi dėl T. Choščijevo mirties ir reiškia nuoširdžią užuojautą velionio šeimai ir artimiesiems

Baltarusijos tautinių kultūrų festivalis Gardine

Kas antri metai Baltarusijos srities centras Gardinas pražysta įvairių tautų nacionalinių kostiumų spalvomis. Čia rengiami tradiciniai šalies tautinių kultūrų festivaliai. Praėjusią vasarą įvyko septintoji tokia šventė.

Jai ruošiantis visuose regionuose vyksta apžiūros – konkursai dėl teisės atstovauti savo tautinėms bendruomenėms baigiamojoje festivalio dalyje. Šiais metais apžiūrose dalyvavo du tūkstančiai meno kolektyvų ir atskirų atlikėjų. Tačiau į Gardiną atvyko tiktai septyni šimtai. Reikalas ne tas, kad likusieji blogesni. Paprasčiausiai miestas nepajėgus priimti, apgyvendinti tokį žmonių skaičių. Juk festivalis vyksta tris dienas.

Šiemet festivalyje dalyvavo 27 tautybių atstovai. Per tris jo dienas įvyko apie 40 renginių. Įspūdinga buvo šokių šventė „Įvairių tautų šokiai ir ritmai“, nacionalinių spaudos leidinių paroda ir kt.

Tačiau tarp pačių įdomiausių ir žiūrovų labiausiai mėgstamų festivalio renginių – kelionė po nacionalinius kiemelius. Pirmą kartą tautinių susivienijimų atstovai demonstravo ne tik vokalinį ir šokių meną, dekoratyvinio – taikomojo meno dirbinius, nacionalinių virtuvių patiekalus, bet ir vestuvių papročių fragmentus. ■

Britanijoje taps lengviau įsidarbinti mažumoms

Jungtinės Karalystės vyriausybė jau artimiausiu metu ketina priimti naują įstatymą, įtvirtinantį „pozityvią diskriminaciją“ šalyje.

Įstatymas apibrėš naujus darbo santykius, kai įsidarbinant tarp kandidatų bus moterų bei tautinių mažumų.

Iki šiol demokratiškoji Britanija negalėdavo užtikrinti lygių teisių žmonėms, kurie ieško darbo, tačiau nėra britai. Paprastai pirmenybė buvo teikiama Jungtinės Karalystės piliečiams, tuo tarpu moterys bei atvykėliai iš kitų šalių, net ir puikiai mokantys anglų kalbą ir esantys geri savo srities specialistai, likdavo už durų, praneša BBC.

Dabar moterys ir tautinės mažumos šalyje turės daugiau teisių ir nebebus skriaudžiami darbdavių, kaip iki šiol. ■

SUMMARY

In the Parliament. ***Struggle against Discrimination will be Strengthened.*** Lithuanian Parliament has prepared a bill stipulating ways to prevent incitement of ethnic and racial enmity. Among other ways, it lays down intensification of preventive work. It is suggested to start the prevention of ethnic and racial enmity incitement from education institutions, where pupils would receive information on human rights and on tolerance. State authorities should cooperate more actively with non-governmental organisations in promotion of tolerance and strengthening of the fight against discrimination.

After submission, the Parliament approved bills aimed at legislative regulation of giving, changing, amending and writing of names and surnames and at stipulation of general requirements for names and surnames.

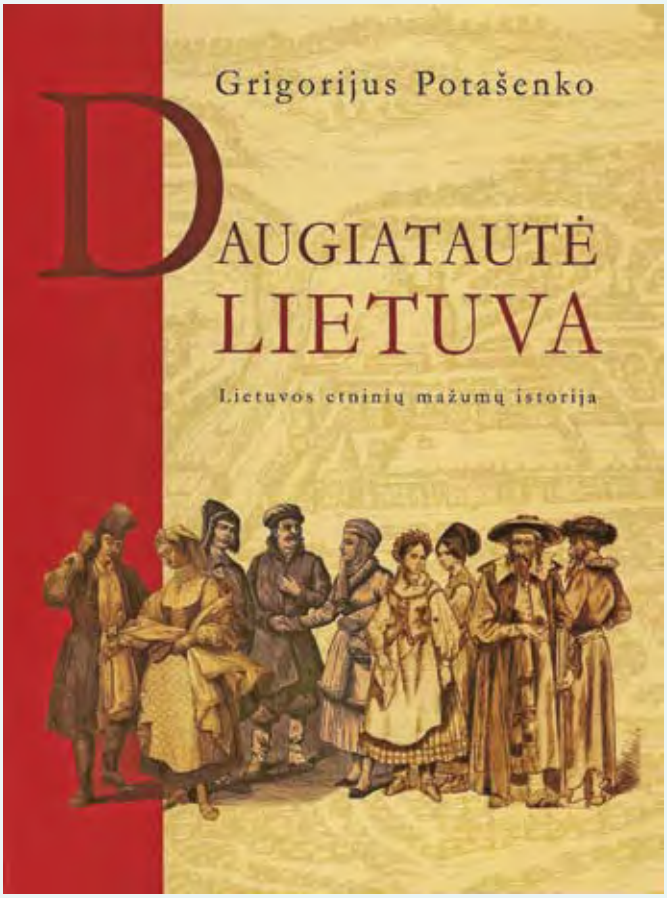
J. Rumša. ***Three Questions to Stanislav Vidtmann, Deputy Director General of the Department of National Minorities and Lithuanians Living Abroad under the Government of the Republic of Lithuania.*** When Lithuania joined the EU and became a party of the Schengen Agreement, more people of other ethnic and racial origins arrive to our country for longer or shorter periods. There have been racial offences in Lithuania. These circumstances encourage to perform active anti-discrimination policy, to educate society, to spread ideas of tolerance, and to create an atmosphere of intolerance towards expressions of racism and ethnic enmity.

What is the Procedure for Use of Ethnic Minorities' Languages in Lithuania? In our country, use of the State language and languages of ethnic minorities in public life is regulated by the Law on the State Language and other legislation. How are they applied in practice? Experience of other countries is presented.

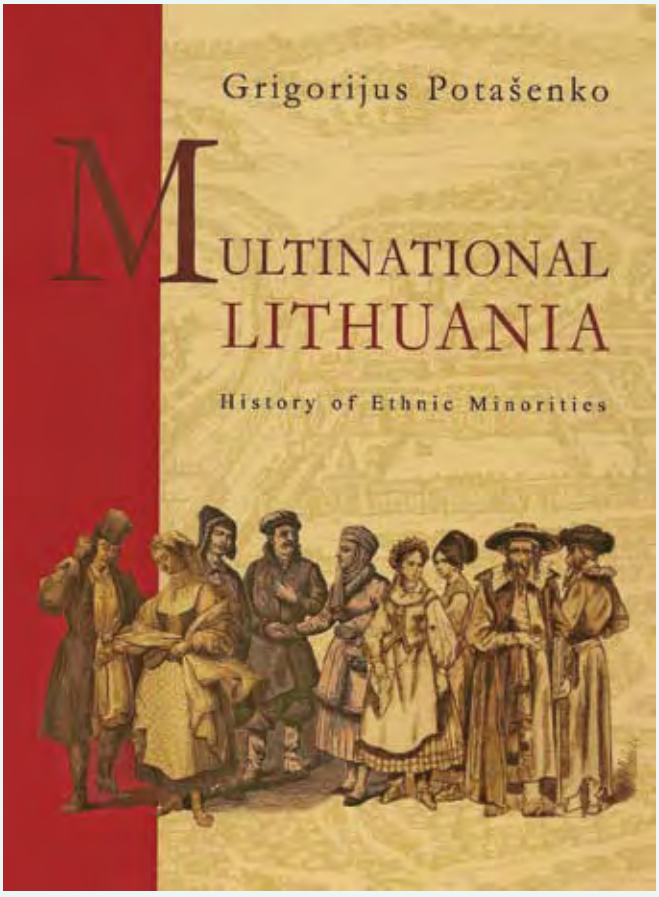
M. Samulionytė. ***Ethnic Communities Will Be Broadly Presented in Events of the 'Vilnius – the European Capital of Culture 2009'.*** Next year Vilnius will become the European capital of culture. The events dedicated to this occasion will also widely present ethnic minorities, the multicultural nature of Vilnius, and the long-lived traditions of coexistence of various nations.

R. Krušinskaitė. ***National Individuality was not Erased by Time.*** The Tatars live in Lithuania for more than 600 years. In the course of time, some of them merged with other neighbouring nationalities and lost their ethnic features, most of them, however, up till now preserved their national identity, religion, traditions and customs.

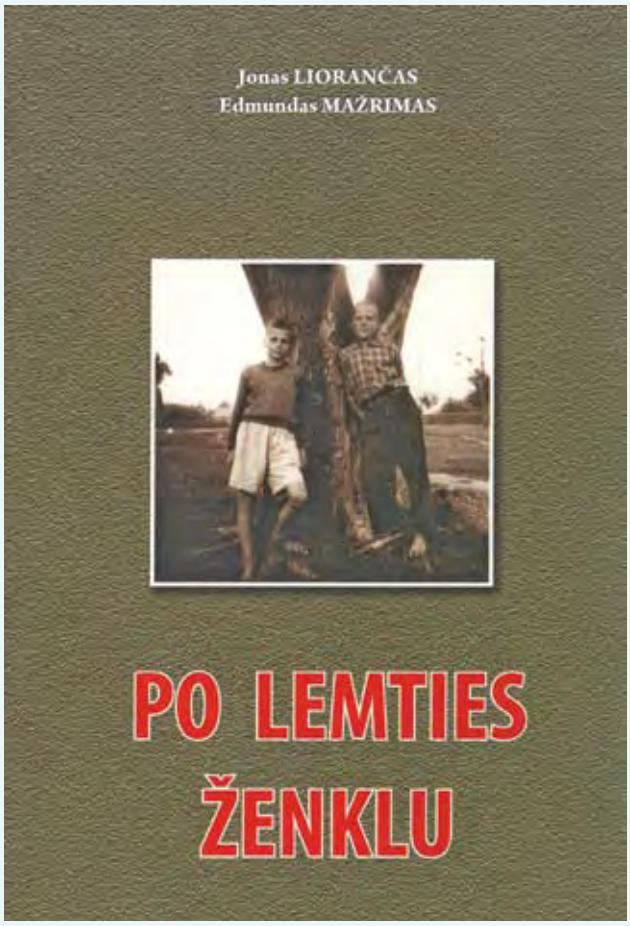
Naujos knygos

Grigorijus Potašenko. Daugiatautė Lietuva. Lietuvos etninių mažumų istorija. Kaunas, Šviesa, spalv., iliustr. 2008, 160 p.

Grigorijus Potašenko. Multinational Lithuania. History of Ethnic Minorities. Kaunas, Šviesa, 2008, 160 p.

Jonas Liorančas, Edmundas Mažrimas. Po lemties ženklu. Tauragės krašto tautinės mažumos. Tauragė: sp. UAB „Taškų mozaika“, 2007, 88 p. 500 egz.

Lietuvos tautų festivalis „Kultūrų tiltai 2008“

Kaunas, rugsėjo 13 d.

Ingridos Veliutės nuotr.

Totorių bendrijos „Nur“ ansamblis iš Klaipėdos

Ingridos Veliutės nuotr.

Jakobas Bunka pasakoja apie medžio drožinius žydų kultūros tematika.

Ingridos Veliutės nuotr.

Festivalio dalyviai ir žiūrovai